
Souhrnná teritoriální informace Maroko

Zpracováno a aktualizováno Zastupitelským úřadem ČR v Rabatu (Maroko) ke dni 21. 5.
2020 18:50

Seznam kapitol souhrnné teritoriální informace:

---

1. Základní charakteristika teritoria, ekonomický přehled (s.2)
2. Zahraniční obchod a investice (s.17)
3. Vztahy země s EU (s.43)
4. Obchodní a ekonomická spolupráce s ČR (s.48)
5. Mapa oborových příležitostí - perspektivní položky českého exportu (s.53)
6. Základní podmínky pro uplatnění českého zboží na trhu (s.64)
7. Kontakty (s.76)

1. Základní charakteristika teritoria, ekonomický přehled

1. Základní charakteristika teritoria, ekonomický přehled

Rozloha

- 446 550 km²

Administrativně správní členění země, hlavní město a další velká města

Maroko je v důsledku reformy místních samospráv z roku 2015 nyní členěno na 12 regionů (snížení z původních 16) s omezenou mírou samostatné působnosti. Z hlediska výkonu státní správy jsou tyto územní jednotky označovány jako wilaya, v jejichž čele stojí králem jmenovaný vysoký úředník, tzv. wali - zástupce státní moci (formálně ministerstva vnitra). Regiony/wilaya se dělí na jednotky nižšího řádu tzv. prefektur (městského charakteru) či provincií (venkovského charakteru). V jejich čele stojí králem jmenovaný guvernér. Nejnižší územní jednotkou pak jsou obce (1 503 jednotek).

12 marockých regionů

- Tanger-Tetouan-Al Hoceima
- Oriental
- Fes-Meknes
- Rabat-Salé-Kénitra
- Béni Mellal-Khénifra
- Casablanca-Settat
- Marrakech-Safi
- Draa-Tafilalet
- Souss-Massa

Západní Sahara (její status není určen, ČR podporuje úsilí OSN k dosažení trvalého a všestranně přijatelného politického řešení, které zajistí právo na sebeurčení obyvatel Západní Sahary):

- Guelmim-Oued Noun
- Laayoune-Sakia El Hamra
- Dakhla-Oued Ed-Dahab

Hlavní město (2017):

- souměstí Rabat - Salé 1,879 mil obyvatel

Další významná města a jejich počet obyvatel (2017):

- Casablanca - 3,352 mil.
- Fes - 1,079 mil.
- Marrakéš - 956 tis.
- Tanger - 771 tis.
- Kénitra - 419 tis.

Státní svátky, obvyklá pracovní a prodejní doba

2019	2020	2021*	Název svátku
1. ledna	1. ledna	1. ledna	Nový rok
11. ledna	11. ledna	11. ledna	Státní svátek (vydání Manifestu nezávislosti roku 1944)
20. listopadu	29. října	zatím netanoven	Aid Al Mouloud (narození Proroka Mohammeda), tzv. mawlid
1. května	1. května	1. května	Svátek práce
6. května	25. dubna	zatím netanoven	začátek postního měsíce ramadánu
4. června (třídenní svátek)	23-25. května	zatím nestanoven	Aid Al Fitr (konec postního měsíce ramadánu)
30. července	30. července	30. července	Svátek trůnu (nástup krále Mohammeda VI. na trůn v r. 1999)
11. srpna	1. srpna	zatím nestanoven	Aid Al Adha (Svátek přinášení obětí)
14. srpna	14. srpna	14. srpna	Oued Eddahab (Svátek provincie Sahara)
20. srpna	20. srpna	20. srpna	Svátek revoluce, krále a lidu
21. srpna	21. srpna	21. srpna	Svátek mládeže
6. listopadu	6. listopadu	6. listopadu	Výročí Zeleného pochodu
18. listopadu	18. listopadu	18. listopadu	Svátek nezávislosti

Pracovní doba: 9 - 16 hodin, během ramadánu zkrácena na 9 (či 10) až 15 hodin.

Podkapitoly:

- 1.1. [Oficiální název státu, složení vlády](#)
- 1.2. [Demografické tendence: Počet obyvatel, průměrný roční přírůstek, demografické složení \(vč. národnosti,](#)

náboženských skupin)

- 1.3. Základní makroekonomické ukazatele za posledních 5 let (nominální HDP/obyv., vývoj objemu HDP, míra inflace, míra nezaměstnanosti). Očekávaný vývoj v teritoriu s akcentem na ekonomickou sféru.
- 1.4. Veřejné finance, státní rozpočet - příjmy, výdaje, saldo za posledních 5 let
- 1.5. Platební bilance (běžný, kapitálový, finanční účet), devizové rezervy (za posledních 5 let), veřejný dluh vůči HDP, zahraniční zadluženost, dluhová služba
- 1.6. Bankovní systém (hlavní banky a pojišťovny)
- 1.7. Daňový systém

1.1 Oficiální název státu, složení vlády

- Oficiální název státu, složení vlády
- Marocké království
- Al-Mamlaka al-Maghribija
- Royaume du Maroc

Státní zřízení

Marocké království je dle ústavy z roku 2011 "konstituční, demokratickou, parlamentní a sociální monarchií" se silnými pravomocemi panovníka.

Král

Král Mohamed VI. (*1963) náleží k dynastii Alavitů. Na trůn nastoupil 30. 7. 1999, krátce po smrti svého otce, krále Hasana II. Král je největší světskou i náboženskou autoritou v zemi, je současně i knížetem věřících (Amír al-Muminín) se statutem nedotknutelnosti - kritika alavitského trůnu a panovnickovy rodiny je nepřipustná. I přes ústavní reformu, přijatou v referendu v červenci 2011, si král ponechal klíčovou roli v rámci politického systému.

Král má rozsáhlé pravomoci: jmenuje premiéra a vládu (nově je povinen respektovat výsledky voleb - musí jmenovat premiéra, který je členem vítězné strany), může rozpustit parlament a iniciovat změny ústavy, je šéfem armády a vojenského štábu (Maroko nemá ministerstvo obrany - pouze úřad, který armádu administrativně řídí pod vedením tzv. ministra pověřeného správou národní obrany).

Parlament

Parlament má od roku 1997 dvě komory. Dolní komora se nazývá Sněmovna reprezentantů (Chambre des Représentants) a má 325 křesel. Poslanci jsou voleni všelidovými volbami na 5 let.

Severoafričké království čekají dne 7. října 2016 parlamentní volby (v dubnu 2016 marocké Ministerstvo vnitra předložilo parlamentu návrh úpravy volebního zákona týkajícího se snížení volebního práhu pro vstup politických stran do parlamentu ze současných 6% na 3%).

Poslední, řádné parlamentní volby, se uskutečnily v listopadu 2011. Zvítězila v nich strana PJD (fr. Parti de la justice et du développement, tzv. umírnění islamisté, zisk 107 křesel), následována konzervativní stranou Istiqlal (česky Nezávislost, 60 křesel), liberálními RNI (fr. Rassemblement national des indépendants, 52 křesel) a PAM (fr. Parti authenticité et modernité, 47 křesel), socialistickou UFSP (fr. Union socialiste des forces populaires, 39 křesel), středopravicovou a proberberskou MP (fr. Mouvement populaire, 32 křesel) a levicovou PPS (fr. Parti du progres et du socialisme, 18). Do parlamentu byli zvoleni zástupci celkem za 18 stran a hnutí.

V posledních parlamentních volbách, které se uskutečnily v říjnu 2016, zvítězila strana Parti de la justice et du développement (PJD, tzv. umírnění islamisté), která získala 125 křesel (o 18 více než v roce 2011), následována stranou Parti authenticité et modernité (PAM) se 102 zástupci (o 55 více než v roce 2011), a na třetím místě se umístila konzervativní strana Istiqlal (česky Nezávislost), která obsadila 46 křesel (ztráta 14 křesel oproti 2011). Další politické strany se umístily v následujícím pořadí: liberální [Rassemblement national des indépendants](#) (RNI) s 37 křesly, středopravicová a proberberská [Mouvement populaire](#) (MP) s 27 křesly ,

Marocká politická scéna obecně čítá řadu menších politických stran. Všechny strany respektují parlamentní systém a uznávají krále jako hlavu státu a současně náboženského vůdce Marockého království. V Maroku rovněž působí zakázané, leč tolerované islamistické hnutí *Al Adl Wal Ihsane*, které králi upírá jeho náboženskou autoritu.

Horní komora se nazývá Sněmovna poradců (Chambre des Conseillers) - v důsledku reformované ústavy království z roku 2011 má nyní 120 členů (snížení z původních 270) volených na pět let, přičemž každé 3 roky by mělo být obměněno 90 míst. Celkem 60% členů horní komory je voleno představiteli samospráv a 40% je voleno sborem složeným ze zástupců zaměstnavatelských organizací, odborových a profesních svazů. Novinkou je zastoupení marockého podnikatelského svazu CGEM, které od roku 2015 disponuje kvótou 8 senátorských míst ve Sněmovně poradců.

Vláda

Předsedu vlády jmenuje a odvolává král, jenž zároveň předsedá zásadním zasedáním vlády. Členy vlády jmenuje král na návrh předsedy vlády. Vláda jako výkonný orgán, zajišťující provádění zákonů, je ze své činnosti odpovědná králi a parlamentu, jenž schvaluje její programové prohlášení, a tím jí i vyslovuje důvěru. Po posledních volbách 2011 panovník jmenoval předsedou vlády generálního tajemníka PJD Abdelillah/a Benkirane/ho, jenž začátkem ledna 2012 sestavil koaliční vládu ze zástupců PJD (fr. Parti de la justice et du développement), konzervativní strany Istiqlal (česky Nezávislost), liberální MP (fr. Mouvement populaire) a levicové PPS (fr. Parti du progres et du socialisme). V červenci 2013 se vyhrótily spory mezi největšími koaličními partnery - tj. PJD (fr. Parti de la justice et du développement) a Istiqlal (česky Nezávislost), jejichž výsledkem bylo podání demise 5 ministrů nominovaných za stranu Istiqlal a odchod strany Istiqlal do opozice. V říjnu 2013 jmenoval král novou, tzv. druhou vládu předsedy Benkiraneho - ve vládě kromě PJD (fr. Parti de la justice et du développement) pokračují i PPS (fr. Parti du progres et du socialisme) a MP (fr. Mouvement populaire), nově její řady doplnili zástupci liberálně zaměřené strany RNI (fr. Rassemblement national des indépendants). K poslední, částečné obměně vlády, došlo dne 20. května 2015, kdy král jmenoval tři nové ministry (mládeže a sportu, urbanismu a městského plánování, pro vztahy s parlamentem a občanskou společností) a dva nové delegované ministry (při resortu ministra pro vzdělávání a odbornou přípravu pro budoucí povolání a při resortu ministra vysokého školství a vědeckého výzkumu).

Složení vlády

Marocký panovník Muhammad VI. dne 5. 4. 2017 v podvečerních hodinách jmenoval v casablanském královském paláci vládní kabinet pod taktovkou Saâdeddine El Othmaniho ze strany PJD (fr. *Parti de la Justice et du Développement*, dosud vládnoucí strana tzv. umírněných islamistů, česky *Spravedlnosti a rozvoje*).

Marocký vládní kabinet nakonec čítá 39 členů, z toho 9 žen a jsou v ní zastoupeni ministři 5 politických stran: islamistické PJD, dále liberální RNI (fr. le Rassemblement National des Indépendants), MP (fr. le Mouvement

Populaire), UC (l'Union Constitutionnelle), USFP (l'Union Socialiste des Forces Populaires).

Níže uvádíme kompletní seznam současného složení marocké vlády v anglickém znění funkcí:

Saad Dine El Otmani: Head of Government.

- Mustapha Ramid: Minister of State for Human Rights and Relations with Parliament.
- Abdelouafi Laftit: Interior Minister.
- Nasser Bourita: Minister of Foreign Affairs, African Cooperation and Moroccan Expatriates.
- Mohamed Benabdelkader: Justice Minister.
- Ahmed Toufiq: Minister of Endowment and Islamic Affairs.
- Mohammed Hajoui: Secretary General of the Government.
- Mohamed Benchaaboun: Minister of Economy, Finance and Administration Reform.
- Aziz Akhannouch: Minister of Agriculture, Fisheries, Rural Development, Water and Forests.
- Said Amzazi: Minister of National Education, Vocational Training, Higher Education and Scientific Research, Government Spokesperson.
- Khalid Ait Taleb: Health Minister.
- Mouly Hafid Elalamy: Minister of Industry, Trade, Green and Digital Economy.
- Abdelkader Amara: Minister of Equipment, Transport, Logistics and Water
- Nezha Bouchareb: Minister of National Territory Development, Urban Planning, Housing and City Policy.
- Nadia Fettah Alaoui: Minister of Tourism, Craft Industry, Air Transport and Social Economy.
- Aziz Rebbah: Minister of Energy, Mining and Environment.
- Mohamed Amkraz: Minister of Labor and Vocational Integration.
- Othman El Ferdaous: Minister of Culture, Youth and Sports.
- Jamila EL Moussali: Minister of Solidarity, Social Development, Equality and Family.
- Abdellatif Loudiyi: Minister Delegate to the Head of Government, in charge of National Defense Administration.
- Nouredine Boutayeb: Minister Delegate to the Interior Minister.
- Mohcine Jazouli: Minister Delegate to the Minister of Foreign Affairs, African Cooperation and Moroccan

Expatriates.

- Nezha El Ouafi: Minister Delegate to the Minister of Foreign Affairs, African Cooperation and Moroccan Expatriates, in charge of Moroccan Expatriates

- Driss Ouaouicha: Minister Delegate to the Minister of National Education, Vocational Training, Higher Education and Scientific Research, in charge of Higher Education and Scientific Research.

1.2 Demografické tendence: Počet obyvatel, průměrný roční přírůstek, demografické složení (vč. národnosti, náboženských skupin)

- Demografické tendence: Počet obyvatel, průměrný roční přírůstek, demografické složení

(vč. národnosti, náboženských skupin)

- Počet obyvatel (2020): 36,91 mil. (z toho 59,7% představuje městská populace)
- Hustota zalidnění: 83 obyvatel/km² (bez oblasti Západní Sahary), 54 obyvatel/km² (včetně oblasti Západní Sahary)
- Ekonomicky aktivní obyvatelstvo (3Q 2017): 45,5%
- Míra nezaměstnanosti (2018): 9,04 %
- Míra negramotnosti (2017): 27,67 %
- Průměrný roční přírůstek (2017): 1,37 %

Demografické složení obyvatelstva (2017) - populace ve věku:

- 0-14 = 26,6 %
- 15-59 = 62,9%
- 65+ = 10,5%

Národnostní složení:

- Maročané (99,5 %)
- Mauritánci
- Senegalci
- Evropané

Náboženské složení:

- Islám je státním náboženstvím (cca 99 % obyvatel)
- Ostatní minoritní náboženství: křesťanství, judaismus (většina z dříve početné židovské komunity - v pol. 40. let 20. stol. čítající až 300 000 osob - odešla ze země po II. světové válce a zejména v 60. l. 20. st.; nynější odhad počtu příslušníků židovské komunity v Maroku je kolem 5 000 osob).

Úřední jazyk a ostatní nejčastěji používané jazyky:

- Úředním jazykem je arabština a od června 2011 i berberština.
- V úředním a obchodním styku je běžně používaná francouzština.

1.3 Základní makroekonomické ukazatele za posledních 5 let (nominální HDP/obyv., vývoj objemu HDP, míra inflace, míra nezaměstnanosti). Očekávaný vývoj v teritoriu s akcentem na ekonomickou sféru.

Peněžní jednotka a její členění, používání jiných měn

- 1 dirham (MAD) = 100 centimů - MAD není plně směnitelnou měnou
- Orientační kurz 2020: 1 EUR = 10,65 MAD
- 1 USD = 9,86 MAD

V Maroku jsou dobře směnitelné USD i EUR. V řadě lepších ubytovacích zařízeních je možné platit přímo v EUR či USD.

Zhodnocení hospodářského vývoje za minulý rok, předpověď dalšího vývoje

Marocká ekonomika rostla v letech 2000 - 2009 v průměru o 4,6 %, čímž se řadila na první místo v regionálním srovnání v rámci severní Afriky. V porovnání s okolními státy regionu Maroko velmi dobře ustálo nejen socio-politicky, ale i ekonomicky tzv. arabské jaro - v roce **2011** došlo k růstu HDP ve výši 4,8 %.

Vývoj ekonomiky v roce **2012** byl výrazně horší než v roce 2011, mimo jiné kvůli nižší výkonnosti zemědělství z důvodu nepříznivých srážkových podmínek. Rovněž došlo k poklesu zahraniční poptávky a příjmů z cestovního ruchu. Zásadní role domácí poptávky byla zachována - její růst tak měl dopad na záporné hodnoty zahraniční výměny (odhady hovoří až o 16 % HDP). V roce 2012 růst HDP dosahoval jen necelých 3 %. Pozitivní dynamiku v roce 2012 mělo zejména stavebnictví, těžba a zpracování nerostných surovin či telekomunikace, naopak menší růst než v roce 2011 zaznamenala doprava a cestovní ruch.

Rok **2013** přinesl růst HDP kolem 4,5 % díky obnovení výkonnosti zemědělského sektoru. Naproti tomu se snížilo tempo růstu průmyslu (zejména stavebnictví, těžby a průmyslu zpracování fosfátů) i služeb (zejména veřejné administrativy). I v tomto roce zůstala zachována zásadní role domácí poptávky, zejména spotřeby domácností. Na druhou stranu byla ekonomika postižena prohlubujícími se deficity rozpočtu (subvencování cen) i běžného platebního účtu (růstem dovozu zboží), nízkými daňovými příjmy a pomalým vytvářením pracovních míst.

Financování marockého hospodářského systému tak zůstává jednou z klíčových výzev.

Rok **2014** přinesl nižší tempo růstu HDP (kolem 3,5 %) s inflací okolo 1,7 %. Došlo ke zpomalení růstu zemědělského sektoru (nedostatek srážek na konci roku 2013) a naopak mírnému zlepšení výkonnosti sekundárního (zejména těžby a fosfátového průmyslu) i terciárního sektoru (především telekomunikací, dopravy i cestovního ruchu).

V roce **2015** došlo k navýšení růstu HDP na 4,7%, přičemž inflace dosáhla výše 1,6%. Celková nezaměstnanost činila 9,7% obyvatel. Nepřízeň počasí v podobě extrémního sucha srovnatelného s roky 1995 a 2007 postihla zejména sektor marockého zemědělství. V roce **2016** došlo ke zpomalení ekonomického růstu na 2,4% HDP včetně mírného nárůstu nezaměstnanosti. Rok **2017** se poté nesl ve znamení 4% růstu národní ekonomiky, inflace dosahující 0,2% a celkového zadlužení země ve výši 17,8% HDP; nezaměstnanost činila 10,2%. Pro rok **2018** maročetští ekonomové očekávají tempo ekonomického růstu v rozmezí 2,8 až 3,1%, inflaci ve výši 1,5%, nárůst zadlužení země na 18,2% a růst nezaměstnanosti v podobě 10,5%.

V roce **2019** rostla marocká ekonomika tempem 2,9 %. Pro rok **2020** bude samozřejmě růst tempa zastaven z důvodu celosvětové zdravotnické krize. pokles optimisticky odhadován o 1,8 %. Značně vzroste nezaměstnanost. K .5.2020 od začátku krize přišlo o práci 750.000 marockých občanů. To samozřejmě není ještě konečné číslo.

Marocký ekonomický model je založen na otevřenosti ekonomiky, liberalizaci, rozsáhlých investicích a strukturálních reformách. Růst je tažen především domácí poptávkou a státními investicemi. Inflace se dlouhodobě pohybuje na relativně nízkých hodnotách (kolem 2 %), zejména díky vládním subvencím cen ropy a základních potravin.

Počet ekonomicky aktivních obyvatel Maroka se pohybuje mezi 11 a 12 miliony, přičemž míru nezaměstnanosti se dle oficiálních zdrojů daří udržet pod desetiprocentní hranicí. Alarmující je však stále vysoký podíl nezaměstnaných mladých Maročanů (včetně kvalifikovaných): pro skupinu ve věku 15 - 24 let dosahuje míra nezaměstnanosti v celostátním průměru kolem 19 % a dokonce přes 35 % v populaci žijící ve městech. Tato skupina je tak vysoce emigračně i sociálně riziková.

- V marocké společnosti je obecně silně zakořeněna tradice pracovní emigrace především do evropských států. Odhaduje se, že v EU žije kolem 3 mil. marockých imigrantů - zejména ve Francii (cca 1 mil.), Španělsku (500 tis.), Itálii (350 tis.), Belgii (350 tis.) či Nizozemsku (325 tis.). Peníze, které tito migranti posílají svým rodinám do Maroka (kolem 8 mld. EUR, cca 6,2 % HDP), představují pro stát důležitý zdroj zahraničních deviz a pro jejich rodiny významné vylepšení rodinných rozpočtů.

Z hlediska zaměstnanosti je nejdůležitějším sektorem marocké ekonomiky zemědělství (včetně rybolovu), které zaměstnává přes 42 % pracovní síly (na venkově až 80 % pracujících), jeho výkonnost je však dlouhodobě nízká - na tvorbě HDP se podílí mezi 13%. Přestože se marocká ekonomika pozitivně rozvíjí a rovněž dochází i k sociálním reformám, je nutné upozornit i na fakt, že negramotnost (až 31 % dospělé populace), stejně jako chudoba a vysoké sociální rozdíly jsou stále rozšířeným jevem.

Základní makroekonomické ukazatele (2013-2018)

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Růst HDP (%)	4,7	2,4	4,5	1,1	4,1	3,0	2,9
nominální HDP (v mld. USD)	107,558	110,357	100,967	105,157	109,716	118,495	119,040
HDP per capita (tis. USD)	7 423	7 592	7 910	7978	8 352	8,657	9,235
Nezaměstnanost (%)	8,2	9,7	9,7	9,9	10,2	9,8	9,4
Inflace (%)	1,9	0,4	1,6	1,9	0,2	1,85	0,65
Saldo obchodní bilance (mil. USD)	-21,592	-20,524	-15,582	-16,296	-18,065	-20,215	-21,600

Veřejný dluh (mld USD)	70,2	72,6	72,5	72,9	82	78,5	76,8
(procentuální poměr k HDP)				64,86	65,11	64,96	64,53

1.4 Veřejné finance, státní rozpočet - příjmy, výdaje, saldo za posledních 5 let

Vývoj marockých veřejných financí je i přes rostoucí příjmy dlouhodobě deficitní z důvodu vysokých výdajů na dotace cen (např. nafty, propan butanu, mouky, cukru - od ledna 2014 postupně rušeno) v rámci tzv. kompenzační kasy (její výdaje činily cca 8 % HDP, postupně se snižují), nákladů na sociální dialog (např. platy státních zaměstnanců) a opatření proti nepříznivým klimatickým podmínkám. Jedním z cílů politiky je podpora domácí poptávky. Systém cenových kompenzací je dlouhodobě shledáván Achillovou patou marockých rozpočtů, avšak jeho komplexní reforma se, i přes četné deklarace vlád, neustále odkládá. V září 2013 vláda jako první krok k širší reformě zavedla indexaci cen benzínu a mazutu dle pohybu ceny ropy na světových trzích, následně od ledna 2014 přistoupila ke zrušení cenové podpory těchto produktů a progresivnímu snižování dotací cen nafty.

Veřejné finance 2012-2018								
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Příjmy do státního rozpočtu (bil. USD)	25,4	26,0	26,1	26,0	24,4	24,4	23,5	
Výdaje státního rozpočtu (bil. USD)	32,4	33,4	31,1	30,9	28,7	28,4	dosud nezveřejněno	
Saldo státního rozpočtu (bil. USD)	-7,0	-7,4	-5,1	-4,9	-4,3	-4,1	dosud nezveřejněno	
Veřejný dluh (v % HDP)	63,5	69,5	70,2	72,6	72,5	72,9	dosud nezveřejněno	
Směnný kurz MAD - USD	8,07	8,60	8,38	8,38	9,74	9,77	9,22	
Směnný kurz MAD - EUR	11,22	11,06	11,13	11,14	10,80	10,70	11,30	

1.5 Platební bilance (běžný, kapitálový, finanční účet), devizové rezervy (za posledních 5 let), veřejný dluh vůči HDP, zahraniční zadluženost, dluhová služba

- Platební bilance (běžný, kapitálový, finanční účet), devizové rezervy (za posledních 5 let), veřejný dluh vůči HDP, zahraniční zadluženost, dluhová služba

Platební bilance Maroka 2011-2017 (mil. USD)

	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Celková bilance	-21,055	-14,688	-17,630	-18,065	-20,215	-20,133
Zboží - export (fob)	19,977	18,619	19,054	21,506	24,588	24,300
Zboží - import (fob)	-41,032	-33,307	-36,684	-39,571	-44,804	44,500
Služby - bilance	7,365	6,761	6,891	7,514	7,989	9,187
Primární příjm' - bilance	-2,652	-1,882	-1,643	-1,939	-2,216	-2,183
Sekundární příjmy - bilance	9,754	7,649	8,203	8,813	7,997	7,814
Bilance běžného účtu	-6,597	-2,161	-4,180	-3,677	-6,445	-5,316
Dluh	42,858	43,059	46,341	49,752	49,045	50,7
Dluhová služba - výdaje	4,776	3,593	3,791	3,889	5,396	5,161
Hlavními věřiteli jsou mezinárodní organizace (50 % dluhu), 16 % dluhu drží MMF a komerční banky a z bilaterálních věřitelů (34 %) pak dominují země EU (24 % dluhu - zejména Francie a Španělsko).						
Devizové rezervy Maroka 2014-2018 (mil. USD)						
2014	2015	2016	2017	2018	2019	
20,267	22,751	25,106	26,190	24,436	26,413	

1.6 Bankovní systém (hlavní banky a pojišťovny)

Bankovní systém (hlavní banky a pojišťovny)

Marocký bankovní systém byl až do 90. let 20. století zcela v rukou státu. Teprve po provedení hospodářských reforem došlo ke změnám. V roce 1993 byl schválen zákon o bankách, roku 1995 následně došlo k zahájení privatizačního procesu v oblasti bankovníctví.

Marocký bankovní systém se v průběhu posledního desetiletí značně změnil. Vláda nahradila kvantitativní kontrolu bankovního sektoru nepřímým dohledem, především skrze regulaci rezerv. V mnoha ohledech se jej podařilo stabilizovat, učinit více flexibilním a transparentním. Kapitál marockých bank ze 37 % drží veřejný sektor, 36 % připadá marockému soukromému sektoru a 27 % spadá pod zahraniční akcionáře (dominantně se jedná o Francouze). Ostatně i celý bankovní systém je modelován podle francouzského vzoru. Standard & Poor's řadil v roce 2013 marocký bankovní systém do skupiny 7 (na škále 1-10, kde 10 symbolizuje vysoce rizikový bankovní systém).

Nejvyšším orgánem bankovního systému je centrální banka Bank Al-Maghrib založená v roce 1959. Vykonává funkci centrální emisní banky a je pověřena správou státních účtů. Dále v rámci marockého bankovního systému existují komerční a specializované banky - některé jsou filiálkami evropských bank (např. vlastníkem BmCi je BNP Paribas, Crédit du Maroc vlastní francouzská Crédit Agricole, svou dceřinou společnost v Maroku má i francouzská Sociétés Générale), jiné pak přímo marocké (např. největší bankou je Attijariwafa Bank, následována bankou BMCE; rozsáhlou regionální sítí má Groupe Banque Populaire). Již několik let některé marocké banky expandují i do jiných států, zejména afrických - Attijariwafa je kupříkladu třetí největší africkou bankou, pobočky v afrických státech má i BMCE.

Marocký bankovní systém dobře zvládl finanční krizi i díky relativně malému navázání na globální finanční trhy.

Hlavní banky:

Bank Al-Maghrib (Centrální emisní banka)

277, Av. Mohammed V, B.P. 445 - Rabat Tel.: 00212/537818181 web: <http://www.bkam.ma/>

Attijariwafa bank

2, bld. Moulay Youssef - Casablanca

Tel: 00212/522 29 88 88

web: <http://www.attijariwafabank.com>

Banque Marocaine du Commerce Extérieur (BMCE)

140, Av. Hassan II - Casablanca Tel.: 00212/522 200 325 web: <http://www.bmcebank.ma/>

Banque populaire du Maroc 101, bld. Zertouni, Casablanca Tel: 00212/522 202 533 web: <http://www.gbp.ma>

Société Générale Maroc

55, bd Abdelmoumen - Casablanca

Tel.: 00212/522 222 034

web: <http://www.sgmaroc.com>

Banque Marocaine pour le Commerce et l'Industrie (BMCI)

26, Place des Nations Unies - Casablanca Tel.: 00212/522 953 800

web: <http://www.bmci.ma> Crédit du Maroc

48-58, bd Mohammed V - Casablanca Tel.: 00212/522 477 000 web: <http://www.cdm.co.ma/>

Citibank Maghreb

Zénith Millenium, Lotissement Attaoufik, Immeuble 1, Sidi Maarouf - Casablanca Tel.: 00212/522 489 600

Attijariwafa Bank

2 boulevard Moulay Youssef BP 11141
20000 Casablanca

Tel: +212 (0) 5 22 29 88 88

web: www.attijariwafabank.com

Crédit Agricole

28, rue Abou Faris Al Marini - Rabat

Tel: 00212/537 208 219

web: <http://www.creditagricole.ma>

CFG Group

5-7, rue Ibnou Toufail - Casablanca

Tel: 00212/522 250 101

web: <http://www.cfgmorocco.com>

Hlavní pojišťovny Wafa Assurance

1, bd. Abdelmoumen - Casablanca

Tel: 00212/522 545 555

web: <http://www.wafaassurance.ma>

RMA Watanya

83, av de l' Armée Royale - Casablanca web: <http://www.rmawatanya.com/>

Axa assurance Maroc

120-122, Avenue Hassan II -Casablanca

Tel: 00212/522 889 292

web: <http://www.axa-assurance.co.ma>

ISAAF Assistance

Lotiss. dela CIVIM, n° 131, route de l'aéroport - Sidi Maârouf - CASABLANCA Tel: 00212/522 959 300 web: <http://www.isaaf.ma>

Marocký daňový systém prodělal za posledních několik let řadu modernizačních změn, mj. díky spolupráci s Evropskou komisí. Systém se opírá především o tři kategorie daní: daň z přidané hodnoty (*taxe sur la Valeur Ajoutée* - TVA), podniková daň (*impôt sur les sociétés* - IS) a daň z příjmu (*impôt sur le Revenu* - IR).

TVA se vztahuje na aktivity průmyslové, řemeslné, obchodní, stavební, na svobodné profese stejně jako na dovoz či obchod s nemovitostmi. Základní sazba je 20 %. V lednu 2014 byly zrušeny snížené sazby 14 % a 7 % a byla zavedena jednotná snížená sazba ve výši 10 % (např. na materiál pro zemědělství, sardinky v konzervě, potravu pro chovná zvířata aj.). Podniková daň (IS) se vztahuje na příjmy obchodních společností, veřejných institucí a jiných právnických osob. Je standardně vyměřena na 30 %. Některé finanční instituce (např. pojišťovny) pak jsou daněny 37 %. Existuje však celá řada výjimek (např. jen 8% daň na aktivity zahraničních stavebních firem či celkové osvobození u zemědělských podniků aj.).

Daň z příjmu (IR) je hlavní daní pro příjem fyzických osob. Zdanění má progresivní charakter a je definováno 6 základních typů daně - 0 % pro roční příjem pod 30 000 MAD; 10 %; 20 %; 30 %; 34 % až po 38 % pro příjem nad 180 000 MAD. Daňové zvýhodnění se vztahují např. na podniky ve speciálních ekonomických zónách či na hotelová zařízení.

V platnosti nadále zůstává i tzv. solidární daň, jež je určena na podporu fondu sociální koheze. Týká se podniků, jejichž roční zisk přesahuje 15 mil. MAD - daň je vyměřena na 0,5 % - 2 % zisku v závislosti na velikosti zisku. Obdobně je daň vyměřena i fyzickým osobám, jejichž roční plat přesahuje 360 000 MAD - daň se pohybuje mezi 2 % - 6 % v závislosti na platu.

Bližší informace k marockému daňovému systému lze nalézt na webových stránkách Marocké agentury pro rozvoj investic (www.invest.gov.ma - Climat des affaires - Fiscalité či Nos services - Publications - Guide d'Investisseur).

Maroko se několik posledních let včetně roku 2019 pohybuje na tzv. šedém seznamu daňových rajů, který sestavuje Evropská komise. Zatím pokaždé se Marok podařilo udržet v této kategorii šedého systému, i když reálně hrozilo přesunutí do tzv. černého seznamu. Důvodem zařazení Maroka na šedý seznam je řada volných obchodních zón, které Maroko vytvořilo, aby přilákalo zahraniční firmy. Počátkem roku 2020 přijalo Maroko nový daňový zákon, tak aby se přiblížilo vyžadováním mezinárodními standardům a vyšlo vstříc požadavkům ze strany EU.

2. Zahraniční obchod a investice

Maroko se během posledních let otevírá zahraničnímu obchodu, dlouhodobě má však výrazně negativní obchodní bilanci - import zboží výrazně převyšuje vývoz.

Marocký export se výrazně propadl zejména v roce 2009 v souvislosti s poklesem zahraniční poptávky, zejména ze států EU, a poklesem cen fosfátů i jiných surovin. V tomto roce se také marocká vláda rozhodla vytvořit program na podporu exportu „Maroc Export Plus“, jehož cílem bylo do roku 2015 zdvojnásobit, následně do roku 2018 ztrojnásobit objem exportu (mimo sektor fosfátů) a dosáhnout tak hodnot 229 mld. MAD, resp. 327 mld. MAD. Program je zaměřen na podporu vývozu firem v prioritních odvětvích (potravinářství, rybolovu a zpracování ryb, textilním a kožedělném průmyslu, automobilovém průmyslu, IT sektoru, výrobě elektrických zařízení a farmaceutickém průmyslu).

Roky 2011 i 2012 představovaly pro zahraniční obchod oživení, nicméně dynamičtěji rostl import z důvodu zvýšení nároků marockého hospodářství v oblasti zemědělských produktů, energetických produktů a strojů a zařízení. Rovněž se trvale zvyšuje poptávka domácností. Na druhou stranu pokles vývozu fosfátů, ovlivněný jejich světovou poptávkou, je v posledním období zdárně kompenzován vývozem výrobků ze sektoru automobilového průmyslu a zemědělsko-potravinářských produktů.

Deficit marockého zahraničního obchodu je trvalým důsledkem dovozu energetických zdrojů (dováží se až 91% energie - nejvíce z regionu MENA) a strojů a zařízení. V letech 2013 a 2014 se začaly projevovat výsledky proexportní politiky státu a do té doby rostoucí schodek obchodní bilance se začal snižovat. V roce 2013 k tomu napomohlo především snížení dovozů, v roce 2014 stagnovaly dovozy, avšak podařilo se navýšit vývozy (mimo jiné i díky zlepšující se ekonomické situaci v EU).

Nárůst zahraničních investic posledních několik let zejména sektor aeronautiky a automobilového průmyslu, pokračuje také budování nových průmyslových zón v blízkosti Casablanky či Tangeru, což mj. přímo souvisí s rozvojem tamějších přístavů. V Tangeru se nachází největší africký přístav Taneger-MED.

Z důvodů koronavirové pandemie z počátku roku 2020, lze očekávat, že se příliv zahraničních investic zpomalí. Významně rostoucí sektory jako automobilový a letecký budou touto zdravotnickou krizí zasaženy nejvíce.

Podkapitoly:

- 2.1. Obchodní bilance za posledních 5 let – vývoz, dovoz, saldo
- 2.2. Teritoriální struktura – postavení v (k) EU
- 2.3. Komoditní struktura
- 2.4. Zóny volného obchodu (VT parky, investiční zóny)
- 2.5. Investice - přímé zahraniční investice v teritoriu (odvětvová a teritoriální struktura)
- 2.6. Investice - podmínky vstupu zahraničního kapitálu (omezení, pobídky pro investory)

2.1 Obchodní bilance za posledních 5 let – vývoz, dovoz, saldo

Obchodní bilance Maroka 2013-2018 (mld USD)					
	2015	2016	2017	2018	2019
Celková bilance	-3,77	-5,69	-5,84	-13,85	n/a
Vývoz	37,45	39,5	43,82	46,50	n/a
Dovoz	41,22	45,19	49,66	60,35	n/a

2.2 Teritoriální struktura – postavení v (k) EU

Teritoriální struktura zahraničního obchodu Maroka dlouhodobě vévodí obchod s evropskými zeměmi (cca 60 % obratu, jen se státy EU je realizováno kolem 50 % obratu marockého zahraničního obchodu), v čele s Francií a Španělskem. Maroko zásobuje trhy EU zejména oblečením, elektrickými kabely, mořskými plody, zeleninou, ovocem a nově také osobními automobily. Státy EU pak do Maroka vyváží hlavně naftová paliva, stroje a zařízení, auta, chemické produkty či pšenici.

Teritoriální struktura marockého vývozu je za poslední roky stálá - dominuje jí Francie a Španělsko, následovány USA, Brazílií, Indií, Itálií, Nizozemskem a Německem (pořadí uvedených zemí se v jednotlivých letech liší).

Vývoz z Maroka - 4 hlavní destinace (2019)

	Podíl na celkovém vývozu (%)
Španělsko	23,2
Francie	22,5
USA	4,6
Italie	4,2

- rámci dovozu zboží do Maroka jsou opět tradičními partnery evropské země (Španělsko, Francie).
- posledních letech se významně posílila pozice Číny (dovoz strojů a zařízení, rádií a televizí, čaje a osobních automobilů), USA (naftová paliva, uhlí), Saúdské Arábie (ropa) a Ruska (naftová paliva, síra).
- posledních letech též posiluje dovoz z Turecka (roku 2006 byla podepsána dohoda o volném obchodu mezi

oběma zeměmi).

Dovoz do Maroka - 5 hlavních destinací (2018)

	Podíl na celkovém dovozu (%)
Francie	15,94
Španělsko	10,51
Saudská Arábie	7,69
Itálie	6,65
USA	5,47

2.3 Komoditní struktura

V marockém vývozu postupně domácí průmyslová výroba nahradila tradiční vývoz potravin. Komoditní skladba vývozu byla z hlediska hlavních produktů po několik let stejná - jejím základem byly fosfáty a navazující produkty, oděvy a textil, potraviny (ryby, zelenina, citrusy). Fosfáty a produkty z nich vyráběné (tj. kyselina fosforečná, hnojiva) jsou nenahraditelnou součástí marockého vývozu, která však má velké meziroční výkyvy (např. obrovský propad v roce 2009). Od roku 2012 se díky továrně Renault mezi přední marocké exportní produkty nově řadí osobní automobily a jejich podíl na celkovém exportu raketově stoupá (aktuálně více než 8násobný nárůst oproti roku 2011). Mohutný růst podílu kabelů a drátů rovněž souvisí s automobilovým průmyslem a leteckým průmyslem. Maroko je v současnosti největším výrobcem osobních automobilů na africkém kontinentě.

Hlavní produkty marockého vývozu - podíl na celkovém vývozu v roce 2019

	2019 (v %)
Elektrické dráty a kabely	18,1
Osobní automobily	13
Hnojiva	9,9
Textílie	8,3
anorganické chemikálie	4,9
Zelenina	4,6
Ovoce, ořechy	4,6

Ryby	4,1
Hlavní produkty marockého dovozu - podíl na celkovém dovozu v roce 2019	
Surová ropa	
Naftová paliva	
Zemní plyn a ostatní uhlovodíky	
Plasty	
Obilí	

Vývoz z ČR do Maroka v roce 2019 - nejvýznamnější položky	
	tis. CZK
Vozidla motorová traktory kola aj vozidla	3 698 029
Přístr el záznamu reprodukce zvuku TV obrazu	3 188 930
Reaktory kotle přístroje nástroje mechanické	1 063 042
Plasty a výrobky z nich	618 919
Kaučuk a výrobky z něj	289 029
Sklo a výrobky skleněné	136 242
Textilie impregnované natřené povlečené apod	91 612
Výrobky chemické sloučeniny kovů zemin prvků	73 421
Papír karton lepenka a výrobky	72 458
Výrobky ze železa nebo oceli	66 103

Marocký dovoz do ČR je podstatně méně diverzifikovaný - stabilně hlavními typy zboží jsou zelenina (především rajčata), obuv a oděvy, stroje a elektrické součástky. Od roku 2012 se také dováží motorová vozidla

(Renault/Dacia). Strojírenské výrobky (včetně automobilů) začaly nahrazovat tradičně dodávané ovoce a zeleninu, oděvy a obuv. To svědčí o postupné industrializaci Maroka.

Dovoz do ČR z Maroka v roce 2018 - nejvýznamnější položky

Vozidla motorová traktory kola aj vozidla	1 597 631
Reaktory kotle přístroje nástroje mechanické	736 387
Zelenina rostliny hlízy kořeny požitelné	652 046
Přístr el záznamu reprodukce zvuku TV obrazu	490 823
Oděvy doplňky oděvní jiné než pletené háčkov	362 189
Přípravky z masa ryb koryšů aj vod bezobratl	168 216
Nábytek lůžkoviny svítidla stavby montované	167 503
Oděvy doplňky oděvní pletené háčkované	136 191
Obuv kamaše apod výrobky části těchto výrobků	118 623
Plasty a výrobky z nich	85 690

2.4 Zóny volného obchodu (VT parky, investiční zóny)

Zóny volného obchodu (VT parky, investiční zóny)

Existence zón volného obchodu (tzv. zones franchises) vychází ze zákona z roku 1995. Každá zóna je vymezena vlastním dekretem, který upravuje činnosti v ní vykonávané. Jedná se o areály zaměřené na export zde produkovaného zboží či služeb, jež firmám kromě zázemí nabízí zejména bezcelní obchod se zbožím a službami a osvobození od daně z podnikání a přidané hodnoty na obchodované zboží. Zóna je spravována jednou koncesní společností, která zajišťuje její chod. V současnosti jsou v Maroku vymezeny tyto proexportní areály:

Zone Franche d'Exportation de Tanger (tzv. Tanger Free Zone - www.tangerfreezone.com), Zones franchises Tanger Med Ksar el Majaz Mellousa 1 a 2, Zone franche de Dakhla; Zone franche de Laayoune; Zone franche de stockage des hydrocarbures - Kebdana et Nador (oblasti na uskladnění uhlovodíků) a Zone franche d'exportation de Kénitra. Více informací je k dispozici na stránkách Marocké agentury pro rozvoj investic (AMDI) - www.invest.gov.ma.

Nejvýznamnější a nejdéle fungující je tangerská zóna volného obchodu tzv. Tanger Free Zone, která byla zřízena v roce 1999. Působí zde kolem 450 firem z oblasti informatiky, automobilového průmyslu, aeronautiky, textilního průmyslu aj. - z toho cca třetina francouzských, čtvrtina španělských a zbytek představují firmy marocké, japonské

či americké. Atraktivita této zóny i přínos k rozvoji regionu byly dále podpořeny vybudováním moderního kontejnerového přístavu Tanger Med (ve vzdálenosti cca 65 km) a zejména otevřením automobilové továrny Renault ve 30 km vzdálené zóně volného obchodu Melloussa.

Speciální podpora je v Maroku věnována také podnikatelským subjektům působícím v rámci tzv. integrovaných průmyslových platforem (*plateformes industrielles intégrées*), jež byly vymezeny na základě marocké průmyslové strategie pro roky 2009 - 2015 v dobře logisticky dostupných oblastech. Integrované platformy bývají rovněž specificky zaměřeny na jedno z marockých prioritních odvětví (např. automobilový sektor, aeronautiku, delokalizované služby). Rozvíjí se také budování tzv. průmyslových zón (*zone industrielle*) a zón ekonomických aktivit, které nabízí nemovitosti a podporu investorům.

Velký rozmach v současnosti zaznamenává Casablanca Midparc Free Zone zaměřená na letecký průmysl. Nejvýznamnější a nejdéle fungující je tangerská zóna volného obchodu tzv. Tanger Free Zone, která byla zřízena v roce 1999. Působí zde kolem 450 firem z oblasti informatiky, automobilového průmyslu, aeronautiky, textilního průmyslu aj. - z toho cca třetina francouzských, čtvrtina španělských a zbytek představují firmy marocké, japonské či americké. Atraktivita této zóny i přínos k rozvoji regionu byly dále podpořeny vybudováním moderního kontejnerového přístavu Tanger Med (ve vzdálenosti cca 65 km) a zejména otevřením automobilové továrny Renault ve 30 km vzdálené zóně volného obchodu Melloussa.

Speciální podpora je v Maroku věnována také podnikatelským subjektům působícím v rámci tzv. integrovaných průmyslových platforem (*plateformes industrielles intégrées*), jež byly vymezeny na základě marocké průmyslové strategie pro roky 2009 - 2015 v dobře logisticky dostupných oblastech. Integrované platformy bývají rovněž specificky zaměřeny na jedno z marockých prioritních odvětví (např. automobilový sektor, aeronautiku, delokalizované služby). Rozvíjí se také budování tzv. průmyslových zón (*zone industrielle*) a zón ekonomických aktivit, které nabízí nemovitosti a podporu investorům.

Více informací v anglickém jazyce na <http://www.invest.gov.ma>

2.5 Investice - přímé zahraniční investice v teritoriu (odvětvová a teritoriální struktura)

Investice - přímé zahraniční investice v teritoriu (odvětvová a teritoriální struktura)

Průmysl - struktura, nosné obory

Liberalizace zahraničního obchodu zahájená v 80. l. 20. st. vystavila marocké průmyslové podniky těžké mezinárodní konkurenci, současně však usnadnila příliv zahraničního kapitálu a dovoz investičních zařízení a polotovarů potřebných pro jeho rozvoj. Podmínkám světového trhu se snaží přizpůsobovat odvětví marockého průmyslu, která byla zaměřena na export, především výroba oděvů, textilu obecně či fosfátových derivátů. Později se k těmto odvětvím přiřadily automobilový průmysl, elektroprůmysl či aeronautika.

Průmyslová odvětví spolu se stavebnictvím zaměstnávají kolem 23 % ekonomicky aktivního obyvatelstva. Na cca 27 %, jimiž sekundární sektor v posledních letech přispívá k tvorbě HDP, má největší podíl zpracovatelský průmysl (zhruba 15 %), stavebnictví (6 %) a těžba a zpracování nerostů (5 %). Hlavním cílem průmyslové politiky marocké vlády je zvyšování vývozních kapacit, vytváření nových pracovních příležitostí a zabezpečení potřeb domácího trhu. Největší průmyslové oblasti se nacházejí na atlantickém pobřeží mezi městy Casablanca a Mohammedia, Casablanca a El Jedida, dále také Rabatem a Kenitrou. Jsou však zakládány i zcela nové průmyslové zóny, především v severních oblastech (Oujda, Tanger) a na jihu. Mezi tradiční marocká průmyslová odvětví patří potravinářství, zpracování textilu a kůže, ale i chemický průmysl (navázaný na těžbu fosfátů); mezi nová a rozšiřující odvětví se pak řadí především automobilová výroba (včetně produkce elektrosoučástek a zařízení) či aeronautika.

Průmyslová výroba je podporována v rámci tzv. „Národního paktu pro průmyslový rozvoj“ (vyhlášen v únoru 2009 na 7 let). Program disponoval rozpočtem 12,4 miliard MAD (cca 1,24 miliard EUR), z čehož 34 % bylo věnováno na vytváření kvalifikovaných pracovních sil a 24 % na pobídkovou politiku pro investory. Cílem je pomoci rozvoji národního průmyslu. Program si vytýčil šest prioritních oborů: offshoring, aeronautika, elektronika, automobilový, textilní a potravinářský průmysl.

I přes výše popsané snahy se zatím nedaří rozvíjet průmysl dostatečně rychle. Zejména rok 2013 znamenal pro sekundární odvětví marocké ekonomiky jen mírný růst v řádu 2 %. Nízkou rozvojovou dynamiku zaznamenala těžba a zpracování nerostných surovin (zejména v důsledku snížení zahraniční poptávky po hnojivech) a především stavebnictví. Zpracovatelský průmysl se nadále potýká se slabou poptávkou ze zemí EU, a až na výjimky (automobilový průmysl) se mu příliš nedaří orientovat svou produkci na export.

Indexu průmyslové výroby ve vztahu k Maroku nadále vévodí těžba nerostných surovin, zpracovatelský průmysl, potravinářský průmysl, výroba textilií, oděvů, chemických látek, strojů a zařízení, rádiových, televizních, spojových zařízení a přístrojů; následuje automobilový průmysl a výroba elektřiny.

Zpracovatelský průmysl je hlavním tvůrcem HDP v rámci sekundárních aktivit v Maroku. Navyšování cen základních surovin na mezinárodních trzích a především sílící zahraniční konkurence jsou pro bezprostřední vývoj řady marockých průmyslových odvětví závažnými hrozbami. Jedná se především o konzervářství, výrobu plastů, kožedělný, textilní a oděvní průmysl obecně. Marocké výrobky se potýkají s konkurencí zboží z Číny, Egypta, Tuniska, SAE či Turecka.

Jedním ze sektorů zpracovatelského průmyslu, jejichž rozvoj pokládá marocká vláda za prioritní, je **automobilový průmysl**, jenž se během posledních let etabloval jako významný exportní sektor marocké ekonomiky. Jeho vývozní hodnota se odhaduje na cca 25 mld. MAD (tj. cca 58 mld. CZK), což představuje kolem 14 % celkového marockého exportu. Růst exportu tohoto odvětví (osobních vozů i auto-součástí) byl způsoben především otevřením nové produkční a montážní jednotky skupiny Renault v severomarocké oblasti Tanger Med - Melloussa v únoru 2012 (pozn. konkrétně mezi roky 2011 a 2013 tak hodnota vývozu osobních vozů z Maroka vzrostla 8x na 7,2 mld. MAD).

Rozvoj automobilového odvětví byl výrazně podpořen vládním paktem pro rozvoj průmyslu - kromě podpory investic byly také založeny 2 integrované průmyslové zóny se speciálním zaměřením na automobilový průmysl a subdodávky (v Kenitře a Tangeru). Kromě výhod, jež nabízejí výše uvedené zóny (např. 5leté osvobození od daně z podnikání, 10% státní příspěvek na celkové investiční náklady), poskytuje Maroko podporu vyškolení pracovních sil (viz založení státních vzdělávacích institutů pro potřeby automobilového průmyslu).

Nová továrna *Renault Tanger Méditerranée* patří mezi světovou špičku v energetické úspornosti a šetrnosti k životnímu prostředí. Byla vystavěna za výrazné finanční spoluúčasti marocké vlády s cílem očekávané výrobní kapacity až 400 000 vozů/rok a vytvoření 70 000 přímých i nepřímých pracovních příležitostí. Téměř 90 % všech vyrobených automobilů je určeno pro export (zejména do Francie, Německa, Turecka a dalších evropských a severoafrických zemí). Nově byla spuštěna výroba také v druhé části továrny, jež vyrábí vozy Dacia Sandero. Produkce osobních vozů v Maroku je plně v rukou firmy Renault, jež kromě tangerské jednotky i dlouhodobě provozuje továrnu *SOMACA* v Casablance, kde se montují Renault Kangoo, Dacie Logan a Sandero. Nově vznikla také pobočka v Kenitra (vzdálená cca 47 km od Rabatu). Skupina Renault-Dacia rovněž vládne i marockému trhu s novými automobily; daří se zejména modelům Logan, Kangoo, Sandero či Duster.

Kromě produkce samotných osobních vozů je významnou součástí marockého automobilového průmyslu výroba součástí. Jedná se především o produkci elektrických kabelů, v menší míře také lisování plastů, plechů a výrobu textilií pro osobní automobily. Naopak např. motory či systémy řazení jsou dováženy ze Španělska. V Maroku nyní působí kolem deseti světových producentů automobilových součástí: např. Delphi, Yazaki, Valeo, Lear

Corporation, Leoni, Visteon či Faurecia.

V posledních letech se dynamicky rozvíjí i **aeronautika** (integrovaná průmyslová platforma vzniká v Nouaceuru u Casablanky tzv. Midparc Casablanca Free Zone, kde byl v roce 2013 rovněž otevřen oborový vzdělávací institut). K již přítomným skupinám EADS, Thales, Boeing a Safran v roce 2012 přibyla nová továrna kanadské firmy Bombardier či francouzské Ratier Figeac. Celkem zde nyní působí přes 100 firem zaměřených na kabeláž, výrobu součástek a součástí letadel a údržbu. Vývoz tohoto odvětví trvale stoupá - v roce 2015 dosahoval kolem 6 % marockého exportu (více než 55 % tohoto vývozu tvoří elektrické systémy a kabeláž).

Postupně modernizující se odvětví marockého zpracovatelského průmyslu s jistým proexportním potenciálem představuje **potravinařství (4% podíl na HDP)**, jež představuje kolem 30 % marocké průmyslové produkce a 1/5 se podílí na celkovém vývozu průmyslových produktů. V tomto sektoru působí řada nadnárodních společností (např. Coca Cola, Nestlé, Unilever, Danone, Cadbury, Lesieur aj.).

Marocký **textilní, oděvní a kožedělný průmysl** je jednou z tradičních os průmyslové výroby - má až 40% podíl na zaměstnanosti v průmyslu, podílí se 7 % na tvorbě HDP; vláda jej navíc od roku 2009 řadí mezi šest prioritních odvětví. Většina výroby je směřována na export (zejména do EU), neboť vlastní marocký trh se vyznačuje jednak nízkou kupní silou, jednak je saturován místním neformálním trhem a dovozem (často padělaného) zboží. Textilní a kožedělný průmysl se musel v posledních letech vyrovnat nejen s čínskou a nověji též tuniskou či egyptskou konkurencí (s nižšími mzdovými náklady), postihly jej i dopady globální hospodářské krize (uzavření více než stovky podniků, odchod zahraničních vlastníků).

V posledních odhadem pěti letech sice došlo k oživení výroby i vývozu, avšak v dlouhodobém výhledu je pozice marockého textilního a oděvního průmyslu spíše problematická. Hlavními centry textilního a oděvního průmyslu jsou Casablanca, Fes, Rabat, Marrákeš a Tanger.

Nepřehlédnutelnou součástí marockého průmyslu je **těžba a zpracování nerostných surovin**. Hlavní těžbou a exportovanou surovinou představují fosfáty (cca 92 % těžební produkce Maroka), které jsou dále využívány zejména pro výrobu hnojiv, krmiv a pesticidů, nověji je jejich využití možné v high-tech oborech. K dalším marockým nerostným zdrojům patří zejména zinek, měď, olovo a železná ruda, bentonit či sůl. Na území Maroka jsou i malá naleziště zlata a stříbra. Maroko také disponuje rozsáhlými zásobami ropných břidlic a ropných písků (6. největší zásoby na světě v řádu 50 mld. barelů), jejichž těžba prozatím nebyla zahájena - hlavní naleziště jsou na území Západní Sahary, okolo Tangeru a v oblasti středního Atlasu. V malé míře probíhá i těžba zemního plynu státní společností ONHYM (*Office national des hydrocarbures et des mines*).

„Fosfátový průmysl“, ale i těžba obecně zaznamenaly vážný propad zejména během světové ekonomické krize.

Oživení pro marocké těžbařství pak přinesl především rok 2010, kdy byl tento růstový trend podpořen obnovením světové poptávky po hnojivech - tj. fosfátech a derivátech. Od roku 2011 má marocké těžbařství stagnující charakter vlivem snížené zahraniční poptávky.

Dominantním hráčem celého sektoru je státem vlastněná společnost OCP (*Office Chérifien des Phosphates*), která zaměstnává kolem 19 000 pracovníků - těžba fosfátů je zcela monopolizována.

Na poli těžebního průmyslu operují i další významné marocké společnosti - např. ResidInvest (měď) a Managem (zlato, zinek, měď). Postupně do odvětví začínají pronikat také zahraniční společnosti - např. australská Kasbah Resources (cín), španělská Tolsa (bentonit) či malajská Tamara Mining (železná ruda). Probíhá také průzkum ropných nalezišť v marockých pobřežních vodách. Styčným úřadem pro průzkum a těžbu v Maroku je ONHYM. Státní politika vůči zahraničním investorům do těžby byla aktivována teprve v posledních několika letech. Stát v současnosti podporuje zájemce o těžbu různými výhodami: např. může financovat z 50 - 70 % vybudování nutné infrastruktury (silnice, připojení na vodu a elektřinu); vybavení nutné pro geologický průzkum je osvobozeno od cla; společnosti v těžebním sektoru mají snížené daně o 50 % v případě exportu vytěžených nerostů.

Role fosfátů v marockém těžbařském průmyslu je nezastupitelná - Maroko patří dlouhodobě mezi tři hlavní světové producenty fosfátů (společně s Čínou a USA); zároveň je považováno za největšího světového exportéra této komodity. Vývoz fosfátů a jejich derivátů je pro zemi dlouhodobě jedním z největších zdrojů deviz. Z hlediska budoucí perspektivy je důležité, že dle odhadů se na marockém území nachází kolem (prozatím nevyužitých) 50 % světových zásob fosfátů. Na těžbu fosfátů má monopol marocký stát skrze společnost OCP. Ta se v posledních letech snaží aktivně posilovat svou roli na mezinárodním trhu v rámci ambiciózního strategického projektu, který pro roky 2008-2020 plánuje investice ve výši až 3 mld. USD, včetně zapojení přímých investic ze zahraničí. Cílem je zdvojnásobení produkce fosfátů na 50 mil. tun ročně, lepší zhodnocení surových fosfátů či transformace přístavu Jorf Lasfar do podoby mezinárodního průmyslového centra fosfátových hnojiv. Hlavním místem těžby fosfátů je oblast okolo města Khouribga, Benguerir a též v regionu Západní Sahary (Boucra). Kromě surového fosfátu se produkce a export orientuje na fosforečná hnojiva a kyselinu fosforečnou. Hlavní cílové země marockého fosforu a jeho derivátů představují v posledních letech USA, země Latinské Ameriky a Indie.

Chemický průmysl patří mezi důležitá odvětví marocké ekonomiky a podílí se cca 30 % na celkové průmyslové výrobě. Jedná se zejména o výrobu hnojiv, fytosanitárních produktů, plastů, kosmetiky a o chemické zpracování fosfátů. Hlavními výrobními komplexy (ve vlastnictví OCP) jsou Maroc-Chimie a Maroc Phosphore v Safi a přístavu Jorf Lasfar vyrábějící zejména kyselinu sírovou, fosforečnou a hnojiva.

Tradiční součástí průmyslu - významnou především s ohledem na zaměstnanost v odlehlých regionech a zapojení žen do ekonomického života - jsou rovněž **umělecká řemesla**. V zemi pracuje více než 500 výrobních družstev s 21 tis. řemeslníky. Hlavním vývozním artiklem zůstávají koberce, i když jejich vývoz rok od roku klesá

(pravděpodobně i v souvislosti s hospodářskou stagnací u hlavních odběratelů). Řemeslná výroba je také úzce navázána na vývoj marockého cestovního ruchu.

Stavebnictví

Sektor stavebnictví zaměstnává kolem 10 % aktivního obyvatelstva a podílí se 6 % na tvorbě HDP. Odvětví představuje významnou část marockého sekundárního odvětví, avšak v roce 2015 bylo ve značném útlumu (pokles kolem 3 %) v důsledku snížení poptávky po nemovitostech a snížení tempa realizace projektů veřejné výstavby (z důvodu omezení veřejných investic).

Současná výstavba je orientována na dopravní infrastrukturu (např. rozšiřování dálniční sítě, výstavba přístavu Nador West Med), velké projekty městské přestavby (např. údolí řeky Bouregreg v Rabatu), turistické komplexy a díky státnímu programu i na sociální bydlení. Oblast nemovitostí je také jedním z hlavních příjemců přímých zahraničních investic v Maroku.

Výstavba sociálního bydlení představuje v Maroku citlivé téma - dostupné zdroje pracují s informací hovořící o 380 000 domácnostech žijících, navzdory rozsáhlým státním intervencím, v nevyhovujících podmínkách. Stát s tímto fenoménem bojuje prostřednictvím programu na odstranění bidonville (slumy - anarchicky vznikající čtvrti bez základní infrastruktury - elektřiny, vody, kanalizace, ...) v 85 městech a přestěhování jejich obyvatel do nově vystavených levných bytů za pomoci výhodných hypoték se státní garancí. Produkce cementu má v Maroku oligopolní charakter - kolem 92 % trhu drží 4 zahraniční firmy - francouzská Lafarge Ciments, italská Ciments du Maroc, švýcarská Holcim Maroc a portugalská Asment Temara. V roce 2010 na trh vstoupila první marocká firma Ciments de Atlas.

Zemědělství

Zemědělství patří k tradičním pilířům marocké ekonomiky, avšak jeho produktivita je relativně nízká. Zemědělský sektor (včetně rybolovu) dlouhodobě zaměstnává přes 40 % pracovní síly (na venkově až 80 % pracujících), jeho podíl na tvorbě HDP se však v posledních letech pohybuje kolem cca 13-16 %. Hlavními produkty marockého zemědělství jsou obilí (zejména pšenice), zelenina, citrusy, olivy, cukrová řepa a luštěniny. Živočišné výrobě dominuje chov drůbeže a ovcí. Marocký rybolov je zaměřen na lov hlubinných mořských ryb. Zemědělské produkční jednotky byly posledních 30 let v Maroku osvobozeny od platby daně z příjmu a podnikání, což přispívalo jednak k relativně nižším cenám základních produktů, jednak podporovalo velké proexportní firmy. Počínaje rokem 2014 stát začal plánovat zachování daňové exonerace jen u malých a středních zemědělských

jednotek (které se ovšem stejně nachází pod hranicí zdanitelnosti) a zavedení daňové povinnosti pro velké firmy.

Významné místo mají zemědělské a potravinářské produkty v marockém vývozu, kde představují kolem 20 % hodnoty exportovaného zboží (zejména mořské plody, rybí konzervy, citrusy a zelenina v čele s rajčaty), přesto je však hodnota dovozu zemědělských a potravinářských produktů výrazně vyšší než jejich vývoz.

Zemědělská půda zabírá kolem 9 mil. ha (12 % rozlohy státu), z čehož je pouze 17 % zavlažováno. Zemědělská produkce je stále velmi ovlivněna klimatickými podmínkami (zejména srážkami) v daném roce. Právě nedostatek dešťových srážek zejména na přelomu 2011/2012 způsobil hluboký pokles produkce zejména obilovin (sklizeň v roce 2012 tak byla o 40 % nižší než v roce 2011) a v důsledku i nižší roční růst marockého HDP. Vývoj zemědělství byl během let 2013-17 veskrze pozitivní, přestože se země během roku 2016 potýkala s extrémním suchem srovnatelným s kritickými roky 1995 a 2007.

Více jak 65 % zemědělské půdy se dnes v Maroku využívá k pěstování obilovin - tato relativně malá diverzifikace dále zvyšuje zranitelnost sektoru. Marocké zemědělství tvoří z hlediska velikosti produkčních jednotek malé jednotky - kolem 70 % z nich obdělává méně než 5 ha půdy. Kromě výše uvedených problematických aspektů se marocký zemědělský sektor potýká také s nízkou mírou mechanizace, nízkým použitím hnojiv, malými investicemi do sektoru či špatným přístupem zemědělců k finančním půjčkám.

V roce 2008 byl zahájen program „Zelené Maroko“ (*Plan Maroc Vert*) s cílem přeměnit zemědělství na jeden z hlavních sektorů růstu HDP během nadcházejících 10 až 15 let. Počítá se se zvýšením přidané hodnoty zemědělství až o 100 mld. MAD do 2020, s vytvořením až 1,5 mil. pracovních míst či s pětinasobným zvýšením objemu vývozu zemědělských komodit, ve kterých je Maroko konkurenceschopné (tj. zejména citrusy, olivy, ovoce a zelenina). Jedním z cílů je rovněž posílení sektoru v zemědělsky méně příznivých regionech jako formy boje s chudobou.

Hlavními nástroji jsou investice do zemědělství ve výši kolem 10 mld. MAD ročně určených na realizaci celkem 1506 projektů dle prioritních charakteristik. Investice mají pocházet především ze zdrojů soukromých (včetně zahraničních), ale i státních (např. mezi lety 2009-2013 se jednalo o částku 20 mld. MAD zejména do oblasti zavlažování, úprav pozemků a mechanizace), nevládních (nadační fond Hassana II) či mezinárodních (Světová banka). Řízením programu je pověřena Agence pour le développement agricole (www.ada.gov.ma). Za rok 2015 program dosáhl pozitivních výsledků - např. došlo k nárůstu zemědělské produkce o 43 %, k růstu zemědělského HDP o 32 % či o 36 % se zvýšila míra mechanizace oproti období před zavedením programu. Největší rozvoj (oproti referenčnímu období 2005-2007) zaznamenala produkce oliv, citrusů a masa. O více než polovinu se také zvýšilo používání hnojiv a využití traktorů.

Pro marocké zemědělství představuje strategickou vazbu obchod se zeměmi EU. Již v roce 2003 došlo k dohodě s EU v zemědělské oblasti (např. stanovení relativně výhodných kvót pro vývoz marocké zeleniny). V říjnu 2012 pak vstoupila v platnost stávající dohoda o liberalizaci obchodu zemědělskými produkty, potravinářskými výrobky a produkty rybolovu mezi EU a Marokem. Okamžikem, kdy vstoupila v platnost, liberalizovala asi 55 % hodnoty marockého zemědělsko-potravinářského vývozu do EU a 45 % v opačném směru, pro další kategorie zboží byly stanoveny kvótní omezení s postupnou liberalizací či výhodnějším celním zatížením.

Rostlinná výroba

Hlavní marockou plodinou jsou obiloviny, které se pěstují na 65 % zemědělské půdy, jejich podíl na tvorbě HDP zemědělského sektoru je však kolem 15 %. Produkci obilovin vévodí pšenice s podílem kolem 70 %, zbytek tvoří především ječmen. Obiloviny mají v Maroku jednak měnící se velikost sklizně, jednak relativně malou výnosnost. I přes zaměření marocké rostlinné výroby na obiloviny nedochází k pokrytí spotřeby, kolem 50 % spotřeby je nutné krýt dovozem.

Jen na 3 % zemědělské půdy se pěstuje zelenina, která se však na tvorbě zemědělského HDP podílí 13 % a je významným vývozním artiklem. Jedná se především o rajčata, jejichž vývoz (přes 400 tis. tun ročně) z 90 % směřuje na trhy EU včetně českého.

Marocké citrusy představují další významný typ rostlinné produkce (cca 11 % zemědělské půdy zabírá pěstování ovoce) a zemědělského vývozu. Na 5 % zemědělské půdy se pěstují pro Maroko tradiční luštěniny (zejména boby a cizrna).

Velký rozvoj v posledních letech zaznamenalo i v souvislosti s podporou programu „Zelené Maroko“ pěstování oliv - produkce oliv se nyní pohybuje kolem 1,2 mil. tun ročně, což znamená zdvojnásobení produkce oproti roku 2006. Kolem 65 % úrody je určeno na výrobu olivového oleje, který je však prozatím konzumován zejména na domácím trhu.

K marockým specialitám rostlinné výroby patří také pěstování arganovníku, z jehož plodů se získává arganový olej bohatý na vitamín E, jenž je využíván v gastronomii i kosmetickém průmyslu. Marockou regionální specialitou je také šafrán, kterému se daří ve vyšších nadmořských výškách jihozápadního Maroka (okolo městečka Taliouine).

Živočišná výroba

Základem živočišné výroby je chov drůbeže - produkce drůbežího masa je v Maroku dlouhodobě na vzestupu, obdobný trend se týká i produkce červeného masa. Chovají se zejména ovce (jen během svátku Aid Al Adha, kdy dochází k tradičnímu obětování beranů a koz, se v Maroku zkonzumuje kolem 5 mil. kusů těchto zvířat, zejména beranů) a skot. Na vzestupu je také produkce mléka, která se od roku 2000 více než zdvojnásobila. V současnosti domácí produkce mléka pokrývá z cca 80 % domácí spotřebu - slabou stránkou je značná rozdrobenost malých zemědělských podniků.

Rybolov

Maroko disponuje kolem 3 500 km atlantického a středomořského pobřeží. Pobřežní vody pod marockou správou se rozkládají na 1 mil. km². Rybolov tak má značný potenciál, který však prozatím není plně využíván (nutná modernizace flotily a zařízení ke zpracování ryb). Hlavní přístavy pro rybolov leží na atlantickém pobřeží jižního Maroka/Západní Sahary - jedná se o města Laayoune, Dakhla, Tan-Tan či Agadir.

Výnosy marockého mořského rybolovu v posledních letech mírně rostou. Přes 80 % výlovu tvoří mořské hlubinné ryby (dominantním druhem jsou sardinky).

Téměř třetina z celkové produkce ryb a mořských plodů je určena k přímé spotřebě, třetina produkce je mražena. V roce 2017 pak bylo kolem 15 % určeno k výrobě rybí moučky a oleje a pouze 13 % konzervováno. Z hlediska tvorby marockého HDP nepředstavuje rybolov významné odvětví (cca 1 % na HDP), avšak vývoz ryb, mořských plodů a produktů z nich se podílí kolem 8 % na celkovém marockém exportu. Vyváží se zejména mořské plody (korýši, měkkýši a mlži) a ryby v konzervách.

V roce 2009 byl představen vládní program Halieutis (zároveň se jedná o největší stejnojmenný rybářský veletrh), mezi jehož ambiciózní cíle do roku 2020 mj. patří zvýšení rybolovu na 1,66 mil. tun, růst produkce tohoto odvětví z 8,3 mld. MAD na 22 mld. MAD, více než zdvojnásobení hodnoty vývozu ryb a rybích produktů či navýšení počtu přímých pracovních míst v sektoru z 61 000 osob na 115 000. Strategie má zvýšit konkurenceschopnost Maroka skrze modernizaci stávající infrastruktury či vybudování nových přístavů, a rovněž zajistit udržitelnost rybolovu skrze zlepšení umělého chovu a zavedení kvót na výlov (velmi ohroženým druhem jsou např. chobotnice).

Marocké vody také dlouhodobě hostí evropské rybářské lodě v rámci rybolovné dohody s EU. Nový protokol umožňující 126 lodím EU přístup do marockých vod výměnou za roční příspěvek 40 mil. EUR byl přijat Evropským parlamentem v prosinci 2013 a o dva měsíce později jej schválil i marocký parlament. Evropským lodím bylo povoleno zahájit lov ryb během první poloviny roku 2014. Rybolovnou dohodu s Marokem mají uzavřenou také další státy - např. Rusko nebo Čína.

Služby

Terciární sektor produkuje kolem 60 % marockého HDP a zaměstnává kolem 38 % ekonomicky aktivních obyvatel - kromě dopravy a telekomunikací jsou nosnými odvětvími také obchod a cestovní ruch. Dynamicky se rozvíjí i sektor finančních a bankovních služeb - marocké banky (BMCE, Attijariwafa bank či Banque Populaire) expandují i do států subsaharské Afriky. Casablanca představuje jedno z finančních center Afriky i díky své burze cenných papírů.

Sektor služeb má v posledních letech pozitivní vývoj. Obecně je nutné zdůraznit, že sektor služeb je z části realizován prostřednictvím šedé ekonomiky - odhaduje se, že v marocké šedé ekonomice pracuje třetina pracovníků pracujících v sekundárních či terciárních odvětvích a objem je kolem 40 % HDP.

Trendem Maroka posledních let je v oblasti služeb především offshoring - konkrétně přesun call-center významných světových firem do Maroka - země tak aspiruje na primární destinaci pro frankofonní společnosti.

Vlajkovou lodí marockého terciárního sektoru by měl být cestovní ruch. Země disponuje pro turisty pestrou nabídkou - středomořské i atlantické pobřeží, horské masivy, pouštní oblasti, královská města i římské památky, leč stále nedostatečnou infrastrukturou. „Turistický průmysl“ zaměstnává kolem 450 000 pracovníků a podílí se mezi 8 až 10 % na tvorbě HDP. Cestovní ruch má také pro Maroko význam jakožto důležitý zdroj deviz (vedle remitencí zasílaných Maročany žijícími v zahraničí či příjmů fosfátového průmyslu). Cestovní ruch se od roku 2008 nacházel v útlumu v souvislosti s ekonomickou krizí zejména v Evropě a rovněž i v souvislosti s dopady arabského jara a bombového atentátu v marrákešské kavárně (duben 2011). Díky aktivnímu přístupu marocké vlády včetně vypracování nové národní strategie na podporu turistického ruchu (včetně ambiciózního marockého plánu pro zařazení severoafrického království mezi top 20 turistických destinací na světě) země věří v opětovné navýšení počtu zahraničních turistů, kteří si Maroko vyberou pro svůj pobyt.

Hlavní klientelu marockého cestovního ruchu ak tvoří převážně maročí emigranti - tj. Maročané žijící v zahraničí, kteří tradičně přijíždí zejména v letních měsících. Ostatní turisté přijíždí především z Francie a Španělska a z dalších evropských zemí (Belgie, Nizozemska, Německa a Velké Británie). V posledních letech roste také počet ruských a polských turistů, rovněž česká klientela je na vzestupu (cca 20 tisíc turistů ročně). Marocký incomingový cestovní

ruch je dominantně koncentrován do dvou hlavních středisek - Marrákeše (cca třetina z celkového počtu strávených nocí) a Agadiru (čtvrtina z téhož počtu). Dále jsou turisté ve větší míře ubytováni v Casablance, Tangeru, Fezu a Rabatu. Nově se rozvíjí severomarocká středomořská oblast Oujda-Saidia.

V roce 2011 představilo marocké Ministerstvo turistiky pro další dekádu novou výše zmíněnou strategii incomingového cestovního ruchu „Vision 2020“ s cílem zařadit Maroko mezi prvních 20 světových turistických destinací. Hlavními prioritami je navýšit ubytovací kapacity o 200 000 lůžek, zdvojnásobit počet turistů a vytvořit až 470 000 pracovních míst v odvětví. Pro realizaci stanovených cílů byl vytvořen Marocký fond pro turistický rozvoj (*Fonds Marocain pour le Developpement Touristique*), jenž má s rozpočtem 15 mld. MAD podporovat investice do sektoru. Rovněž byly podepsány smlouvy o investicích s bahrajnskými, katarskými, kuvajtskými a emirátskými společnostmi. Nicméně realizace navržené politiky je pomalejší, než bylo původně plánováno.

Infrastruktura (doprava, telekomunikace, energetika - z toho jaderná)

Zaměstnanost v sektoru dopravy, skladování a komunikací se v roce 2017 rovnala 4,5 % ekonomicky aktivních obyvatel. Sektor zaznamenal zejména v roce 2009 v souvislosti s ekonomickou krizí výrazný útlum, od té doby dochází k jeho oživení, i když aktuálně je spíše stagnující (cca 1% růst během roku 2017) - pokles zaznamenává jak železniční i námořní doprava.

Za posledních cca 10 let došlo ke čtyřnásobnému navýšení investic do dopravní infrastruktury. Mezi hlavní nedávno dokončené či rozpracované projekty náleží rozšíření dálniční sítě (oblasti Fes-Oujda, Berrechid-Beni Mellal, El Jadida-Safi), výstavba železniční tratě TGV mezi Casablankou a Tangerem, rozšíření tramvajových linek v Rabatu a Casablance či další budování přístavu Tanger-Med. Rozsáhlé investice do infrastruktury jsou vládou plánovány i pro další roky (plán v celkové výši 600 mld MAD investic pro příštích 30 let).

Silniční síť

V Maroku je kolem 60.000 km silnic, z čehož má více než polovina zpevněný povrch. Touto charakteristikou se řadí Maroko na čelní příčky v rámci afrických států. Silnice s nezpevněným povrchem se nalézají ve venkovských oblastech - jejich modernizace a obecné zvýšení dostupnosti silniční sítě venkovskému obyvatelstvu jsou hlavními cíli tzv. Národního programu venkovských silnic. Rozsáhlejší investice pak vyžaduje výstavba dálniční sítě, která je v gesci státem vlastněné společnosti Autoroutes du Maroc (ADM), jež je také pověřena správou dálnic (v Maroku funguje mýtný systém). V roce 2002 byla dálniční síť tvořena pouze 417 km dálnic, zatímco v roce 2014 bylo používáno většinou velmi kvalitních 1420 km (nejnověji bylo dokončeno prodloužení západo-severovýchodního

dálničního tahu mezi Fesem a Oujdou v délce 320 km). Již v roce 2012 byl dokončen důležitý silniční tah na severním pobřeží mezi Tangerem a Al Hoceimou a rozšířena frekventovaná dálnice mezi Rabatem a Casablankou.

Další výstavba dálničních tahů je plánována zejména mezi městy Berrechid a Beni Mellal (jedná se o strategickou dálnici v délce 173 km napojující významnou oblast těžby fosfátů otevřenou v roce 2015), dále mezi pobřežními městy El Jadida a Safi (140 km dlouhý úsek dokončený v roce 2015); současně nadále pokračuje výstavba dálničního obchvatu hlavního marockého města Rabatu (inaugurace plánována na rok 2017).

Železniční síť

Železniční síť v délce přes 2200 km je spravována státní společností Office National des Chemins de Fer (ONCF). Železnice představuje v Maroku relativně spolehlivý typ přepravy. Průběžně se tak zvyšuje kvalita sítě, stejně jako i počet přepravených osob (v roce 2005 celkem 21 mil. osob, v roce 2016 celkem 36 mil. pasažérů) a objem přepraveného zboží - zejména fosfátů, hnojiv a ostatních chemických produktů.

Hlavním projektem na rozvoj marocké železnice je ve spolupráci s francouzskými společnostmi výstavba trati pro vlaky vysoké rychlosti (TGV) mezi Casablankou a Tangerem, která má zkrátit cestovní dobu ze stávajících 5h na 2h 10min. Projekt byl oficiálně zahájen za přítomnosti francouzského prezidenta v září 2011, ke spuštění TGV v Maroku má dojít na podzim 2018.

V květnu 2011 byla po 3,5 letech výstavby otevřena dlouho očekávaná první marocká tramvajová trať o dvou linkách v délce 19,5 km spojující hlavní město Rabat se sousedním Salé. V prosinci 2012 pak byly otevřeny tramvajové linky i v Casablanca. Tramvajové vozy na obě uvedené tratě dodala francouzská firma Alstom. V současnosti se připravuje rozšíření tramvajové sítě v Casablanca o cca 70 km.

Námořní doprava

Sektor námořní dopravy má pro Maroko strategický význam zejména kvůli nezastupitelné roli v transferu zboží zahraničního obchodu a dovozu energetických zdrojů (ropy, uhlí). Maroko využívá přes 30 přístavů, z nichž největší jsou přístavy Casablanca, nově zbudovaný Tanger-Med či fosfátovým a energetickým průmyslem hojně využívaný Jorf Lasfar a Mohammedia. Významným je také severomarocký Nador, který je podobně jako Tanger-Med využíván i pro dopravu turistů mezi Marokem a Španělskem či Francií. Většina přístavů je řízena státní

společností Agence nationale des ports (ANP). Obchodní rozvoj některých z nich pak přímo spravuje státní společnost Societé d'exploitation des ports - Marsa Maroc.

Chloubou marocké námořní dopravy posledních let je přístav Tanger Méditerranée (tzv. Tanger-Med), strategicky položený při Gibraltarském průlivu asi 35 km od města Tangeru. Tento přístav (resp. první z jeho částí) byl otevřen v roce 2007 a rychle se stal významným regionálním centrem pro přepravu kontejnerů (kapacita až 3 mil. kontejnerů). V roce 2010 byl otevřen i terminál pro přepravu cestujících a vozidel (Tanger Med Passagers), čímž došlo k přesunutí většiny námořní dopravy ze samotného města Tangeru. V přístavu je také překladiště uhlovodíků a speciální terminál pro import/export vozidel, navazující na blízkou továrnu Renault. Specifikem tohoto přístavu je jeho komplexní zapojení do rozvoje regionu - společně s ním jsou v okolí budovány turistické, obchodní, logistické a průmyslové zóny (tzv. volné zóny se speciálními investičními pobídkovými režimy) a celá oblast je dobře napojena na marockou silniční a železniční síť.

V roce 2009 byla také zahájena výstavba rozšíření přístavu tzv. Tanger Med II, který má zvýšit kapacitní možnosti přístavu o dalších více než 5 mil. kontejnerů. V přípravě je také výstavba ropného přístavu Nador West Med.

Letecká doprava

Maroko v současné době disponuje 15 mezinárodními letišti (cca 16,5 mil. pasažérů v roce 2017), z nichž největší objem přepravy osob zaznamenávají letiště Mohameda V. v Casablance, letiště Marakéš-Ménara a Agadir. Letištní síť a navigační systém jsou řízeny státní společností Office national des aéroports (ONDA).

Letecká přeprava zažila v Maroku na začátku 21. století obrovský rozvoj - zatímco v roce 2005 bylo přepraveno 6,7 mil osob, za rok 2010 počet pasažérů dosáhl 15,5 mil. Tento trend souvisel s globálním zvýšením objemu letecké dopravy, zároveň i liberalizací tohoto sektoru v roce 2004 a podpisem dohody Open Sky s EU v roce 2006, která mj. umožnila vstup evropských nízkonákladových společností na marocký trh.

Hlavním marockým hráčem v letecké přepravě je státem vlastněná společnost Royal Air Maroc (RAM), která patří mezi největší africké letecké společnosti. Kromě řady evropských a blízkovýchodních destinací RAM létá do afrických destinací (zejména Káhiry, Dakaru, Lagosu, Abidjanu či Accry) a provozuje i vnitrostátní lety. Společnost RAM se během let 2010-2011 potýkala s významnými finančními ztrátami (cca 500 mil. MAD ročně, tj. 45 mil. EUR) způsobenými rychlým vstupem nízkonákladové konkurence (např. Ryanair, EasyJet, Jetairfly, Air Arabia) na marocký trh, růstem cen ropy doprovázeným stagnací poptávky a opožděnou restrukturalizací společnosti. RAM nakonec podala záchrannou ruku marocká vláda, byť se i uvažovalo o privatizaci, když v září 2011 odsouhlasila na

pomoc RAM v letech 2011-2016 poskytnutí částky ve výši 9,3 mld. MAD (tj. 845 mil. EUR). Rovněž bylo podepsáno partnerství s Fondem Hassana II pro ekonomický a sociální rozvoj, jež s podmínkou přísné restrukturalizace společnosti přineslo 145 mil. EUR. Hospodaření za rok 2012 skončilo v kladných číslech, výsledky let 2013-17 rovněž naplnily pozitivní očekávání.

Vývoj v oblasti letecké dopravy ovlivnilo v roce 2014 zavedení nové daně z letenky od 1. dubna 2014 (ve výši 100 MAD z letenky ekonomické třídy a 400 MAD z letenky ostatních kategorií). Negativně na tento vládní krok totiž reagovaly zejména evropské nízkonákladové aerolinky (Ryanair, EasyJet), které doposud v Maroku velmi dynamicky rozšiřovaly své služby a oznámily ukončení některých svých linek do méně frekventovaných marockých měst. Nicméně společnost RAM naopak oznámila rozšíření svých aktivit právě do těchto destinací (zejména Fes, Tanger).

Telekomunikace

Telekomunikační sektor byl liberalizován v roce 1996 a jeho hlavní rozvoj nastal od roku 2006. Oblast mobilních sítí se oživila příchodem třetího operátora, Wana Corporate - INWI, který vstoupil na trh v lednu 2007. Nyní tedy v Maroku existují tři operátoři mobilních sítí - Maroc Telecom (francouzská skupina Vivendi svůj dominantní podíl prodala v roce 2014 emirátské společnosti ETISALAT), Méditel a Inwi. Historický operátor Maroc Télécom si uchovává vůdčí, byť klesající, postavení v mobilním segmentu (42 % trhu). Maroc Télécom je zároveň i významným regionálním telekomunikačním hráčem s podíly v mauritánském Mauritelu, malijské společnosti Sotelma, společnosti Onatel v Burkina-Faso a je též majoritním vlastníkem gabonského Gabon Telecomu.

Funkci regulátora v oblasti telekomunikací plní od roku 1998 *Agence Nationale de Réglementation des télécommunications* (ANRT), která rovněž vydává pravidelné statistiky a studie o trhu (www.anrt.net.ma/fr/).

V posledních letech došlo v Maroku k vysokému nárůstu používání mobilních telefonních služeb a internetového připojení. Růst za poslední čtvrtletí roku 2015 byl kolem 3 % - v prosinci 2015 tak bylo evidováno 42,4 mil. uživatelů mobilních telefonů, což představuje 130 % nasycení trhu dle počtu obyvatel (ještě např. v roce 2010 dosahoval tento údaj pouze 85 %). V souvislosti s růstem objemu marockého telekomunikačního trhu dochází zároveň k podstatnému snižování cen poskytovaných služeb.

Dynamicky se rozvíjí oblast internetového připojení (v roce 2015 nárůst o 46 % oproti roku 2014), byť stále je internetová gramotnost nízká. V prosinci 2015 bylo evidováno necelých 6 mil. internetových předplatitelů. Dominantně je využíváno připojení 3G (cca 85 % internetového trhu).

Energetika

Maroko se nalézá ve stavu velmi silné externí energetické závislosti - kolem 95 % energetických zdrojů pochází z dovozu. Dovoz energetických zdrojů představuje více než 25 % hodnoty celkového dovozu.

Z hlediska objemu se nejvíce dováží uhlí a koks (6 mil. tun - v hodnotě 5,9 mld. MAD) převážně z USA, Ruska a Jihoafrické republiky. Surová ropa je dovážena v objemu 5,7 mil. tun (v hodnotě 37,5 mld.

MAD), z čehož 47 % pochází ze Saúdské Arábie. Více než čtvrtina dovezené ropy pochází z Iráku a necelých 18 % z Ruska. Naftová paliva (4,9 mil. tun v hodnotě 37 mld. MAD) pocházejí převážně ze Španělska (26 % objemu) a Ruska, dále též z USA (17 %). Z energetických zdrojů je také významný dovoz ropného plynu a dalších uhlovodíků v objemu 3 mil. tun (v hodnotě 20,1 mld. MAD), z nichž přes 50 % objemu pochází ze sousedního Alžírsko (díky tranzitnímu plynovodu Maghreb-Europe). Dovoz elektrické energie je realizován ze Španělska díky dvěma podmořským kabelům (výkon 1400 MW) a z Alžírsko (výkon 1200 MW).

Z vlastních neobnovitelných energetických zdrojů disponuje Maroko rozsáhlými zásobami ropných břidlic a ropných písků, jejichž těžba prozatím nebyla zahájena, došlo však již k udělení licencí na průzkum. Rovněž probíhá průzkum zdrojů ropy a zemního plynu. Maroko současně disponuje značným objemem obnovitelných zdrojů, kterým vláda aktuálně věnuje velkou pozornost. Jedná se zejména o větrnou a solární energii - dle vládního plánu by v roce 2020 mělo 42 % energie pocházet z obnovitelných zdrojů, v horizontu roku 2030 se má jednat o 57% energetickou soběstačnost země.

Hlavní marocké produkční jednotky elektrické energie jsou uhelná elektrárna Jorf Lasfar (1350 MW), elektrárna Ain Beni Mathar (472 MW) s kombinovanou technologií produkce (sluneční energie + zemní plyn) či elektrárna Tahaddart (380 MW) využívající zemní plyn. Maroko disponuje také produkčními jednotkami využívající vodní zdroje (1770 MW) a větrné zdroje (největší z nich je větrný park Tanger I s výkonem 140 MW postavený v rámci nové energetické politiky v polovině roku 2010 a rovněž navázaný na automobilovou továrnu Renault, ve výstavbě je rovněž 300 MW park Tarfaya). V únoru 2016 byl slavnostně inaugurován provoz první části největší solární elektrárny na světě v marockém Ouarzazate.

Kolem 50 % vyprodukované elektrické energie pochází z elektráren státní společnosti ONEE (*Office national de l'électricité et de l'eau potable*). Zbývající část je zajišťována soukromými společnostmi s udělenou koncesí (např. největší elektrárna Jorf Lasfar patří společnosti Abu Dhabi National Energy Company TAQA). Veškerá vyprodukovaná i dovezená elektrická energie je nakupována pouze státním podnikem ONEE, který ji nabízí k

prodeji dalším klientům či přímo rozvádí do své sítě.

Roční energetická spotřeba Maroka trvale roste. Země proto chystá v nejbližších letech několik rozsáhlých investičních projektů v oblasti energetické infrastruktury. Maroko postupně rozšiřuje stávající uhelné a diesellové elektrárny (např. v Jorf Lasfar, elektrárna v Safi), v realizaci je výstavba větrných a solárních jednotek (Tarfaya, Ouarzazate) a v dlouhodobém horizontu se počítá i s nukleární energií. První solární elektrárnu ve Ouarzazatu (160 MW) postavila saúdská ACWA Power International, přičemž probíhá výstavba její druhé části (300 MW) a bylo zahájeno přípravné řízení na zbylé tři části. Maroko se v oblasti solární energie také výrazně angažovalo v rámci světového programu Desertec (jehož cílem bylo v regionu Blízkého východu a severní Afriky produkovat elektrickou energii z obnovitelných/solárních zdrojů a převážně ji vyvážet do evropských států). Byla uzavřena i smlouva mezi marockou solární agenturou (MASEN) a konsorciem Dii (Desertec industrial initiative) o spolupráci na pilotním solárním projektu prokazujícím možnosti exportu elektrické energie vyrobené na solární bázi do Evropy.

Maroko v roli transportní země počítá s rozšířením kapacity plynovodu mezi Maghrebem a Evropou. Současně, aby byla snížena závislost země na alžírském plynu, chystá marocká vláda výstavbu zplynovací stanice v přístavu Jorf Lasfar, která by měla přijímat dodávky zkapalněného plynu ze světa. Na tuto stanici bude navazovat přibližně 300 km dlouhý plynovod a další rozvodná síť.

I když si Maroko v minulých letech vedlo velmi dobře. V přílivu zahraničních investorů se nacházelo na špicích ve srovnání s ostatními státy severní Afriky, o to bude větší dopad koronavirové krize na tento sektor. Meziroční srovnání ke konci března 2020 činilo nárůst o 7,5%. To vše bylo ještě před vyvrcholením celosvětové zdravotnické krize.

2.6 Investice - podmínky vstupu zahraničního kapitálu (omezení, pobídky pro investory)

Od roku 1992 může být 100% majitelem S.A. (Société anonyme - akciová společnost) či S.A.R.L.

(Société a responsabilité limitée - společnost s ručením omezeným) zahraniční firma či cizinec. V praxi však platí, že je lepší mít marockého společníka, protože marocké úřady mají ke smíšeným firmám zpravidla lepší přístup.

Pro běžné typy podnikání marocké úřady vyžadují živnostenský list, zápis do obchodního rejstříku a prohlášení pro finanční správu. Obchodní činnost může samostatně provozovat i fyzická osoba.

Nejčastější formy obchodních společností pak jsou S.A.R.L. a S.A. Při zakládání S.A. je třeba složit v bance minimální kapitál 300 000 MAD a k tomu je třeba nejméně 5 společníků. Nově založené obchodní společnosti svůj kapitál postupně zvyšují, v hlavičce svých dopisů uvádějí jeho výši a zvyšují tím důvěryhodnost firmy.

Při zakládání nové firmy se doporučuje využít služeb některé z poradenských firem. Kompletní seznam registrovaných poradenských společností je možné získat u některé z marockých obchodních komor. Administrativní pomoc se založením podniku by měla poskytovat také regionální investiční centra (CRI) formou „one-stop-shop“ - kvalita jejich činnosti se však regionálně různí.

Obchodní zákon povoluje zahraničním investorům zakládání, rozšiřování či fúzi společností. Pro zřízení kanceláře, resp. založení obchodní společnosti v Maroku je třeba splnit následující hlavní podmínky (pro více informací doporučujeme webové stránky [Marocké agentury pro rozvoj investic](#)).

- Registrace názvu firmy - vystavení certifikátu, že firma stejného jména v Maroku dosud neexistuje (vydává OMPIC)
- Přijetí stanov firmy - obsahující podmínky podnikání, na nichž se společníci dohodli
- Složení vkladů do banky
- Předání dokumentů o vzniku firmy na CRI či regionální ředitelství daňové správy
- Zapsání k platbě daní - na CRI či regionální ředitelství daňové správy
- Zápis do obchodního rejstříku - na CRI či na obchodním soudu
- Nahlášení firmy na správu sociálního zabezpečení
- Publikace v obchodním věstníku

Základní poplatky spojené se založením společnosti se pohybují min. kolem 3 000 MAD, bez započtení právních a notářských služeb. Celkově se můžou poplatky vyšplhat až na 15 000 MAD.

Požadavky na propagaci, marketing, reklamu (využití HSP)

Propagační materiály a technická dokumentace k nabízeným produktům by měla být zpracována ve francouzštině či arabštině - znalost angličtiny není příliš rozšířená. Jednoduché instrukce ve francouzském jazyce, předvedení výrobku, poskytnutí vzorků a osobní návštěvy u distributora jsou k úspěšnému prodeji v Maroku nezbytné. Vhodné je zajištění servisu prostřednictvím zaškolených místních techniků, zejména u spotřebního zboží.

Nejvhodnější formou prezentace zboží v Maroku je důkladně připravená účast na specializovaném veletrhu nejlépe v hospodářském a obchodním centru země - Casablanca.

V Maroku existuje řada reklamních agentur. Poměrně dobře je rozvinuta mediální reklama, zejména v novinách a časopisech. Mezi hlavní deníky, vydávané v Maroku ve francouzštině, patří Le Matin, L'Opinion, L'Economiste, či hospodářský týdeník La Vie Eco (blíže viz kapitola 4.7). Využít je možné i reklamních časů v televizních kanálech či v řadě soukromých rádiových stanic. V Maroku jsou rozšířeny také internetové servery, na kterých je rovněž možno firmu představit. Rozvíjí se i reklama prostřednictvím krátkých textových zpráv a emailů.

Režim zadávání veřejných zakázek

Veřejné zakázky jsou trojího typu - na dodávky práce, materiálu či služeb. Jsou přístupné i pro zahraniční firmy. Od ledna 2014 je účinný nový vládní dekret k veřejným zakázkám (Décret n° 2-12-349 du 8 jomada ler 1434 - 20 mars 2013 - relatif aux marchés publics), který v čl. 155 uvádí, že může být dána preference marockým podnikům tím, že cena zahraničních nabídek může být komisí navýšena až o 15 %.

Otevřená výběrová řízení na veřejné zakázky (dle Dekretu č. 2-06-388 16 moharrem 1428 - 5 února 2007) jsou vždy publikovány minimálně ve dvou denících a na speciálním portálu (www.marchespublics.gov.ma). Zveřejnění je minimálně 21 dní před datem podání nabídky.

Veřejné soutěže se mohou zúčastnit pouze fyzické či právnické osoby, které:

- prokáží vyžadovanou právní, technickou a finanční způsobilost
- jsou v řádné daňové situaci
- jsou zapsány u správy sociálního zabezpečení a řádně ji odvádějí platby

Zadávací dokumentace **některých výběrových řízení je** zpoplatněna - cena bývá kolem 500,- MAD.

Součástí podmínek výběrových řízení pro veřejné práce (ale i pro některé jiné zakázky) jsou záruky, jež vystavují marocké banky na základě protizáruk vystavených bankou v zemi dodavatele. Částka může být stanovena buď absolutně, nebo procentem z nabídkové ceny (až 10 %).

Záruky a dokumenty předkládané účastníkem tendrového řízení:

- záruka (viz výše)
- certifikát daňového úřadu (od účastníka z firmy založené v Maroku)
- popis charakteru zboží
- reference o technické způsobilosti, lidských zdrojích a materiální základně

Některým nabídkám předchází předkvalifikační řízení, které je rovněž publikováno ve sdělovacích prostředcích současně s uvedením požadovaných dokumentů. Pouze vybrané firmy jsou poté vyzvány k předložení nabídek.

Účelem předkvalifikačního řízení je vyloučit firmy, které nemají dostatečné technické, odborné a ekonomické předpoklady.

Problémy a rizika místního trhu

Přestože podnikatelské prostředí v Maroku zaznamenalo za poslední roky řadu pozitivních změn v zákonné sféře - byly přijaty zákonné normy týkající se hospodářské soutěže, duševního vlastnictví, transparentnosti trhu - realizace těchto opatření v praxi je stále nekompletní.

Nejčastějším problémem podniků při dodávce zboží je špatná platební morálka marockých partnerů, a to včetně veřejných zadavatelů (zejména ve stavebnictví), a jejich neochota řešit případné problémy při realizaci obchodu.

Obecnými problémy zůstávají rozsáhlá administrativní zátěž, korupce, odlišná interpretace a aplikace zákonů mezi regiony, nestejná aplikace daňových povinností či nedostatečně vzdělaná pracovní síla. Je nutné též počítat se značnou časovou nákladností administrativních úkonů a objevují se také sociální protesty zaměstnanců.

Z praktického hlediska je doporučováno dbát na řádné prověření potenciálních marockých obchodních partnerů a rovněž i prověřovat jimi uváděné ceny. V Maroku se lze totiž setkat s běžnou neoficiální praxí „dvojích cen“ - základní ceny pro místní a nadhodnocené ceny pro Evropany. U nákupu nemovitostí se lze často setkat s udáváním neodpovídajících informací o kvalitě a stavu stavby - je více než doporučováno provést kontrolu nemovitosti přímo na místě.

Dle aktuálního hodnocení World Bank je Maroko hodnoceno podstatně lépe než sousední Alžírsko, Mauritanie či Egypt, Senegal nebo Jordánsko, avšak zejména vůči svému tuniskému rivalovi má co dohánět. Pozitivní změny byly zaznamenány zejména ve zrychlení procedury zakládání podniků a modernizaci daňového systému, naopak nejhůře je Maroko hodnoceno v oblasti registrace majetku podnikatelů (značná časová náročnost).

Problematika ochrany duševního vlastnictví

Maroko je členem Světové organizace duševního vlastnictví a je signatářem např. Bernské úmluvy o ochraně literárních a uměleckých děl; Pařížské úmluvy na ochranu průmyslového vlastnictví; Smlouvy o patentové spolupráci; Smlouvy o známkovém právu; Niceské dohody o mezinárodním třídění výrobků a služeb pro účely zápisu známek; Protokolu k Madridské dohodě o mezinárodním zápisu ochranných známek či Smlouvy Světové organizace duševního vlastnictví o právu autorském.

V Maroku funguje Národní kancelář pro ochranu průmyslového a obchodního vlastnictví (*Office marocain de propriété industrielle et commerciale* - OMPIC), jejímž úkolem je registrace a vedení databáze ochranných známek, patentů, návrhů a značek a dále osvěta v této doméně. Kancelář zároveň na požádání poskytuje právní informace o obchodnících, firmách a právní pomoc firmám v otázkách duševního vlastnictví. Hlavní zákonnou normou v problematice ochrany průmyslového vlastnictví je zákon č. 31-05 z roku 2005, který upravuje původní zákon č. 17-97.

Na webových stránkách kanceláře (www.ompic.org.ma) lze kromě dalších informací také nalézt statistiku a databázi v Maroku registrovaných známek. Na webu lze také vyplnit formulář se stížností ohledně neoprávněné kopie či falšování značky. V případě podezření na jakékoli neoprávněné použití registrované značky je také možno prostřednictvím OMPIC požádat celní úřady, aby zkontrolovaly dovoz konkrétního výrobku a jeho původ.

Na počátku roku 2015 Maroko podepsalo s EU dohodu o uznávání geografických značení zemědělských výrobků - evropská geografická značení jsou tak chráněna v Maroku a naopak marocká v EU.

I přes výše uvedené informace je nutné upozornit, že marocký trh má značné problémy s dodržováním pravidel duševního a průmyslového vlastnictví, ochranných a registračních známek apod. Je totiž zaplaven nejružnějšími místními a zahraničními padělkami značkového zboží zejména v oblasti textilu, módních doplňků a elektroniky.

Obvyklé platební podmínky, platební morálka

Obvyklou platební podmínkou na marockém trhu je platba proti dodávce zboží. Nicméně platební morálka v Maroku je nízká a týká se jak soukromých firem, tak i státních podniků a veřejných institucí.

U státních podniků je zákonem stanovena lhůta 90 dní, u soukromého sektoru je zákonem stanovena platba do max. 60 dnů po obdržení zboží, není-li upraveno jinak. Od 1. 1. 2013 vstoupil v účinnost nový zákon, který zavádí možnost vymáhat náhradu škody z plateb, které nebyly realizovány do 60 dnů. Nicméně zpoždování plateb patří k zásadním marockým problémům narušujícím podnikatelské prostředí a zahraniční obchod.

V zahraničním obchodě se uplatňuje potvrzený a neodvolatelný akreditiv. Platba předem je výjimečná - systém devizových předpisů velmi omezuje možnost marockého odběratele zaplatit do zahraničí před dodávkou zboží.

3. Vztahy země s EU

Maroko je pro EU blízkým partnerem, což je dáno mj. velmi silnou historickou vazbou na Francii a Španělsko. Maroko má též s EU uzavřenou asociační dohodu v platnosti od roku 2000. Od roku 2013 také probíhá jednání o *Deep and Comprehensive Free Trade Agreement*.

Podkapitoly:

- 3.1. Zastoupení EU v zemi
- 3.2. Obchodní vztahy země s EU
- 3.3. Poskytování rozvojových fondů a nástrojů EU

3.1 Zastoupení EU v zemi

Délégation de l'Union européenne RIAD BUSINESS CENTER Aile Sud

Boulevard Er-Riad Quartier Hay Riad RABAT MAROC Boîte Postale 1302

Tél : +212 (0) 537 57 98 00

Fax : +212 (0) 537 57 98 10

Courriel: delegation-morocco@eeas.europa.eu

Web: <http://eeas.europa.eu/delegations/morocco/>

Pracovní doba: 8:00-12:30, 14:30-17:30; pátek: 8:00-16:00

3.2 Obchodní vztahy země s EU

Dovozní podmínky a dokumenty (po vstupu ČR do EU), celní systém, kontrola vývozu

V Maroku neexistuje zvláštní ochranná politika domácí výroby proti zahraniční konkurenci. Maroko je členem GATT od roku 1987 a WTO od roku 1995. V souladu s podmínkami GATT/WTO byla postupně odstraněna omezení na dovozy. Dovozní zákazy jsou aplikovány na několik úzce definovaných produktů např. střelných zbraní, výbušnin, ojetých pneumatik (seznam je dostupný na stránkách [Marocké celní správy](#)). Při korespondenci (nejen) s celní správou je třeba používat francouzštinu nebo arabštinu. Zvolna začíná být akceptována rovněž angličtina.

Výše uvedená Marocká celní správa také přehledně uvádí na svých webových stránkách postup pro dovoz zboží www.douane.gov.ma. Pro dovoz je nutné, aby byl dovozce zaregistrován v marockém obchodním rejstříku (*registre de commerce*) - většinou je tedy nezbytné mít marockého partnera. Číslo a místo registrace se uvádí při proclení zboží. Současně je třeba uvést marockou banku, u které bude dovozce operace spojené se zahraničním

obchodem realizovat (pozn.: marocký dirham není volně směnitelnou měnou). Proclení zboží by měl zajistit marocký partner, resp. by měl komunikovat s celní správou.

Před deklarací na celnici je nutné znát celní tarif (klasifikaci) zboží, zemi původu zboží, místo vývozu, jeho hodnotu a váhu. Při odevzdání zboží na celnici je třeba předložit nejprve souhrnnou deklaraci (vyplňuje přepravce) a poté detailní celní deklaraci na formuláři Marocké celní správy (tzv. „*Déclaration unique des Marchandises*“ - D.U.M.) - detailní celní deklarace musí být před tím ještě zaregistrována do počítačového celního systému BADR. Detailní celní deklarace musí být doprovázena obchodní fakturou (ve francouzském jazyce s hlavičkou firmy, opatřené razítkem a podpisem), příslušným bankovním potvrzením z marocké banky, detailními informacemi o hodnotě jednotlivého zboží, certifikátem o zemi původu (tzv. Certificat de circulation des marchandises EUR.1 a deklarací o původu na faktuře), dokladem o převozu zboží, obalovou soupiskou, potvrzením o zápisu do obchodního rejstříku a eventuelně dalšími dokumenty (např. veterinárními certifikáty).

Převážná část dovozů ze států mimo EU podléhá clu, které se pohybuje od 0 % do 50 % ad valorem. Aktuální sazebník cel je dostupný on-line skrze program ADIL Marocké celní správy. Nadto je třeba uhradit daň z přidané hodnoty (tzv. TVA), která je 10 % či 20 %.

Zboží dovážené z EU však má speciální celní tarify na základě Asociační dohody (AD) mezi EU a Marokem podepsané v roce 1996 a platné od roku 2000, jejímž cílem je vytvoření zóny volného obchodu mezi oběma stranami dohody. Úprava cel je přímo uvedena v přílohách AD. K 1. březnu 2012 nabyla účinnosti ujednání o zóně volného obchodu mezi EU a Marokem vyplývající z AD - na **dovoz veškerých nových průmyslových výrobků z EU do Maroka** (vyjma osobních vozidel) tak byly **odbourány celní tarify**.

K 1. říjnu 2012 dále vstoupila v platnost Dohoda o liberalizaci obchodu zemědělskými produkty, potravinářskými výrobky a produkty rybolovu mezi EU a Marokem (tzv. zemědělská dohoda) - ihned tak bylo liberalizováno asi 55 % hodnoty marockého zemědělsko-potravinářského vývozu do EU a 45 % v opačném směru.

Pro export zemědělských produktů z EU do Maroka byly definovány 4 skupiny zboží:

- zboží plně liberalizované, které je vyváženo bez cla a bez kvótních omezení (např. živá zvířata, všechny typy osení, surový olej);
- zboží s možností kvótního omezení, u kterého dojde každý rok k 20% snížení cla, do 5 let bude zboží plně liberalizováno (např. velká část zeleniny, citrusy, máslo, sýr, upravený olej);
- zboží s možností kvótního omezení, u kterého dojde k liberalizaci až po 10 letech (např. vejce, rýže, cukrovinky, jogurty);
- vybrané zboží, jež zůstane předmětem kvótního omezení a celního zatížení (jedná se o 19 položek - např. jablka, pšenice, olivový olej, těstoviny, uzenářské výrobky, konzervované mléko, hovězí maso aj.).

Ochrana domácího trhu

Maroko v posledních deseti letech omezilo bariéry zahraničnímu obchodu a snaží se postupovat v souladu s pravidly WTO. V polovině 90. let marocká vláda postupně nahradila kvantitativní omezení dovozu zavedením celních tarifů na většinu zboží. S řadou zemí má Maroko návazné speciální obchodní vztahy, které ještě více liberalizují vzájemnou obchodní výměnu - kromě Asociační dohody s EU (viz 6.4.) byla podepsána obchodní dohoda např. s USA či Tureckem, osvobození od cla má také zboží ze zemí Ligy arabských států.

V rámci zahraničního obchodu s evropskými zeměmi bylo ze strany Maroka v poslední době zavedeno několik ochranných opatření týkajících se vývozu mořských řas, dovozu dřeva či plechů válcovaných za tepla, anebo i v případě vstupu nových subjektů do sektoru tabákových výrobků.

- Poskytování rozvojových fondů a nástrojů EU

Maroko je jako rozvojová země řazena mezi státy s nižším středním příjmem. Jednou z negativních charakteristik země je vysoká míra negramotnosti (cca 30 %). Maroko je i přes svůj pozitivní vývoj v posledních cca 20ti letech stále příjemcem rozsáhlé zahraniční pomoci ze zemí OECD/DAC a od multilaterálních donorů.

Základní multilaterální pomoc je přijímána od jednotlivých složek OSN (UNESCO, UNICEF, FAO). Hlavním bilaterálním donorem je Světová banka (WB). Pro roky 2010 - 2013 byla sjednána Partnerská strategie mezi WB a Marokem, která si vytyčila 3 hlavní pilíře aktivity - rozvoj ekonomiky, služby občanům a udržitelný rozvoj při měnícím se klimatu. Dalšími významnými bilaterálními donory jsou AFDB (Africká rozvojová banka), AFD (Francouzská rozvojová agentura) a EU. Rozvojovou pomoc také Maroku poskytuje Islámská banka pro rozvoj, Arabský fond či Čína.

ČR má své zastoupení v rozvojové pomoci Maroku skrze prostředky EU. Od roku 2007 je rozvoj Maroka podporován EU v rámci politiky sousedství a Maroko je hlavním příjemcem z fondů sousedství. Na období 2007-2010 Maroko vyčerpalo 654 mil. EUR převážně v sektoru vzdělávání, zdravotnictví, energetiky a zemědělství. V období 2010-2013 Evropská unie zahájila s Marokem realizaci rozvojových programů ve výši 580,5 mil. EUR v následujícím členění: 40 % na institucionální podporu (rozvoj „statut avancé“ a reforma veřejné administrativy), 20% na sociální politiky (výstavba sociálního bydlení, rozvoj severních regionů země a přístup k základním zdravotnickým službám), 15 % na rozvoj principu dobrého vládnutí a lidských práv (podpora reformy justice a podpora rovnosti mužů a žen), 15 % na ochranu životního prostředí (podpora lesní politiky a implementace mezinárodních ekologických standardů pro ekonomickou výrobu) a 10 % na podporu modernizace ekonomiky (mj. podpora zemědělské strategie Plan Maroc Vert).

V roce 2013 došlo k odsouhlasení návrhů šesti programů pro další roky. Jedná se zejména o program Hakáma, zaměřený na veřejnou správu, program na rozvoj lesnictví, druhou fázi rozvoje Národní iniciativy pro lidský rozvoj (INDH), zemědělský rozvoj, politiku zaměstnávání a rozvoj malých a středně velkých firem a na boj proti negramotnosti.

Nadto může také Maroko čerpat pomoc ze sektorových programů EU (Migrace a azyl, Životní prostředí, Evropský nástroj pro demokracii a lidská práva, Nestátní a lokální aktéři, Investice do lidských zdrojů) Maroko rovněž získalo, v rámci zvláštního programu SPRING určeného pro rozvoj zemí zasažených tzv. arabským jarem, v letech 2011 až 2013 postupně částku 128 milionů EUR.

Pokračujícímu poskytování rozvojových fondů a nástrojů EU ve vztahu k Maroku napomohlo přijetí nového akčního plánu v prosinci 2013 (pozn. první akční plán byl přijat v roce 2005; od roku 2008 Maroko disponuje rozšířeným statutem v rámci Evropské politiky sousedství). Severoafrické království aktuálně představuje hlavního příjemce evropských peněz v rámci Evropské politiky sousedství; získané prostředky vkládá zejména do řady sociálních, ekonomických a politických reforem v krátkodobém, resp. střednědobém časovém horizontu.

Pro roky 2014-2020 vyčlenil ENI (European Neighborhood Instrument) finanční prostředky na podporu lidských práv v Maroku, ochranu životního prostředí a rozvoj občanské společnosti. Mezi lety 2014-17 Maroko obdrželo 728 mil. EUR (maximálně až 890 mil. EUR) pro program rovného přístupu k sociálním službám, demokratického vládnutí a vlády práva, podpory zaměstnanosti a udržitelného růstu.

Během let 2014-17 Maroko obdrželo finanční podporu pro rozvoj sektory zdravotnictví a spravedlnosti, solární energetiku, zlepšení stávajících podmínek marockého vězeňství, rozvoj odborného vzdělávání, specializované profesní přípravy a stimulaci ekonomického růstu a konkurenceschopnosti.

V roce 2020 v důsledku koronavirové krize přislíbila EU přispět 450 mil. EUR do tzv. Speciálního fondu na boj proti COVID19, který byl z počátku krize vytvořen marockou administrativou. EU se tak stalo největším přispěvatelem do tohoto fondu.

3.3 Poskytování rozvojových fondů a nástrojů EU

Maroko profituje z mnoha programů v rámci Evropské susedské politiky (ENI), zejména ve vztahu k posílení budování odborných kapacit, silné občanské společnosti a ekonomického růstu země.

4. Obchodní a ekonomická spolupráce s ČR

Maroko je největším obchodním partnerem České republiky z regionu severní Afriky. Vzájemná obchodní výměna roste od roku 2010 a Česká republika má s Marokem dlouhodobě kladnou obchodní bilanci.

Podkapitoly:

- 4.1. [Bilance vzájemné obchodní výměny za posledních 5 let](#)
- 4.2. [10 nejvýznamnějších položek českého vývozu/dovozu](#)
- 4.3. [Vzájemná výměna v oblasti služeb](#)
- 4.4. [České investice v teritoriu: Firmy a joint-ventures ve vzájemném obchodu a v ostatních oblastech ekonomické spolupráce](#)
- 4.5. [Smluvní základna mezi oběma státy](#)
- 4.6. [Zahraniční rozvojová spolupráce](#)

4.1 Bilance vzájemné obchodní výměny za posledních 5 let

Bilance vzájemné obchodní výměny za posledních 5 let					
Vzájemná obchodní výměna mezi ČR a Marokem, 2013-2018 (v tis. USD)					
	2015	2016	2017	2018	2019
Vývoz z ČR	227 117	228 011	280 429	399 751	430 241
Dovoz do ČR	102 476	136 371	161 072	220 339	208 215
Obrat	329 593	364 382	441 564	620 090	638 456
Bilance	124 641	91 640	119 420	179 412	222 026

Obrat vzájemného obchodu se zbožím mezi ČR a Marokem má v posledních letech vzestupnou tendenci. Na začátku tisíciletí došlo k otočení vzájemné bilance a dnes český vývoz jednoznačně dominuje nad marockým dovozem. Důvodem je progresivní vývoj českého exportu (zejména v oblasti plastů, kaučuku, papíru, zařízení pro automatické zpracování dat, elektrických kabelů či vozidel), zatímco marocký vývoz do ČR, tradičně tvořený zeleninou, ovocem, oděvy či polovodiči, roste pomaleji. K růstu českého vývozu přispívají osobní automobily, dále také elektrická zařízení, přístroje a spotřebiče, výrobky z pryže a plastových hmot.

V roce 2019 byl zaznamenán mírný pokles marockého dovozu do ČR. Vývoz do Maroka z České republiky však meziročně vzrostl o 7,5%.

4.2 10 nejvýznamnějších položek českého vývozu/dovozu

TOP položky českého vývozu z ČR do Maroka:

1. Motorová vozidla k dopravě osob
2. Ostatní díly a příslušenství motorových vozidel

3. Telef.přístř.(vč.mobilních);ost.přístř.k vysílání,přijímání hlasu,dat
4. Ostatní zařízení k autom.zprac.dat
5. Sedadla, případně přestavitelná na lůžka, vč. dílů
6. Izolované dráty, kabely a ost. elektrické vodiče
7. Elektrické přístroje pro napětí menší než 1000 V
8. Zařízení k autom.zprac.dat přenosná,<10kg,obs.min.CPU,kláves.,displej
9. Elektrická zařízení ke spouštění a zážehu motoru
- 10Třikolky apod.;kočárky pro panenky;panenky;hračky ost;modely;puzzle

TOP položky marockého vývozu do ČR

1. Ostatní díly a příslušenství motorových vozidel
2. Telef.přístř.(vč.mobilních);ost.přístř.k vysílání,přijímání hlasu,dat
3. Motorová vozidla k dopravě osob
4. Elektronické integrované obvody
5. Léčiva, j.n.
6. Zařízení k autom.zprac.dat přenosná,<10kg,obs.min.CPU,kláves.,displej
7. Oleje ropné, oleje z nerostů živičných surové (ropa)
8. Izolované dráty, kabely a ost. elektrické vodiče
9. Pístové motory s vnitřním spalováním pro vozidla
- 10Díly, příslušenství strojů podskupin 751.1, 751.2, 751.9 a skupiny 752

4.3 Vzájemná výměna v oblasti služeb

Zastupitelský úřad ČR v Rabatu nedisponuje informacemi o realizované výměně služeb mezi Marokem a ČR.

4.4 České investice v teritoriu: Firmy a joint-ventures ve vzájemném obchodu a v ostatních oblastech ekonomické spolupráce

- České investice v teritoriu: Firmy a joint-ventures ve vzájemném obchodu a v ostatních oblastech ekonomické spolupráce
- 90. I. 20. st. v Maroku ukončily své aktivity dříve nosné obchodní společnosti Bijoux de Bohéme (zastoupení a. s. Jablonex) a SIMA (zastoupení Transakty a celé řady strojírenských podniků zahraničního obchodu). V současné době nepůsobí v Maroku dle údajů dostupných zastupitelskému úřadu ČR v Rabatu žádná česko-marocká joint-venture.

Od roku 2007 má v Casablance svého místního zástupce česká společnost Linet vyrábějící zdravotnická lůžka. Společnost Škoda otevřela v roce 2016 svůj druhý showroom v Casablance. V roce 2019 byl otevřen showroom Skoda v hlavním městě Rabatu. Úspěšné zakotvení na marockém trhu se povedlo i dalším firmám v automobilu. Pro české firmy není administrativně složité si v Maroku založit pobočku a být tak mnohem blíže marockému zákazníkovi.

4.5 Smluvní základna mezi oběma státy

Platnost obchodní dohody z roku 1994 byla ukončena ke dni vstupu ČR do EU (1.5.2004). V roce 2001 byla podepsána Dohoda o vzájemné podpoře a ochraně investic (vstoupila v platnost v lednu 2003) a Dohoda o

zamezení dvojímu zdanění (v platnost vstoupila dnem 8.7.2008).

V červnu 2015 byla podepsána Dohoda o spolupráci mezi Českou exportní bankou a marockou Attijariwafa Bank o spolupráci na třetích trzích v zemích subsaharské Afriky.

V prosinci roku 2018 byla během návštěvy premiéra ČR v Maroku podepsána dohoda o hospodářské spolupráci. Byla rovněž zahájena jednání o Dohodě o spolupráci v mezinárodní silniční dopravě a Dohoda v gesci Ministerstva obrany.

4.6 Zahraniční rozvojová spolupráce

Příležitosti pro rozvojovou spolupráci, Maroko

Kategorie vyspělosti země: LMIC

Rozvojová spolupráce v Maroku se nese zejména ve znamení četných reforem nové vlády, které jsou patrné zejména v sektoru infrastruktury, v sociálním a v bankovním sektoru. Marocká ekonomie má výborné předpoklady pro ekonomický růst, což souvisí i se zlepšováním obchodního klimatu v rámci průmyslové strategie pro roky 2014-2020.

Sektor sociální:

Cílem marocké vlády je hlavně zlepšit životní podmínky a snížit společenskou nevyrovnanost (zejména gramotnost a chudobu) v jednotlivých regionech země. Vládě se podařilo snížit chudobu a zvýšit přístup k vzdělání a zdravotnické pomoci. V celé zemi byla snížena chudoba z 15,3 % na 6,2 % a také se zmírňují genderové rozdíly a práva. Vláda chce i nadále pokračovat v projektech týkajících se výše zmíněných problémů.

Sektor zemědělský, vody a sanitace

Zemědělský sektor představuje zhruba 19 % celkového HDP. Snahou vlády v této oblasti je diverzifikovat rizika v případě neúrody, která proběhla například v minulém roce. Marocká vláda představila novou strategii s názvem Maroc Vert (česky Zelené Maroko), jejímž hlavním cílem je vytvořit 1,15 milionů pracovních míst a ztrojnásobit

příjmy lidí žijících na venkově. Prvním pilířem plánu je akcelerovat rozvoj modernizace sektoru a druhým je profesionalizace menších farmářů. Zároveň je v rámci tohoto projektu kladen důraz na zlepšení politiky v sektoru vody a sanitace a větší transparentnost vlastnictví pozemků.

Sektor obnovitelných zdrojů

V tomto sektoru existují tři strategické plány, u kterých je kladen důraz zejména na sluneční a větrnou energii. Prvním je The Moroccan Project of Solar Energy. Podle tohoto plánu by mělo 14 % elektrické energie pocházet ze solárních zdrojů. Druhým programem je Development Program of the Moroccan Market for Solar Water Heaters (PROMASOL), který se zaměřuje na instalaci termálních solárních senzorů. Třetím plánem je The Moroccan Integrated Wind Energy Project. Ten má za cíl navýšit výrobu větrné energie z 280 MW v roce 2010 na 2 tis. MW v roce 2020.

Maroko nepatří mezi prioritní země české rozvojové pomoci. V roce 2012 byl v Maroku realizován malý rozvojový lokální projekt na vybudování zdravotnicko-vzdělávacího střediska ve venkovské obci středního Atlasu.

Velvyslanectví ČR v Rabatu realizovalo v roce 2015 tzv. Malý lokální projekt financovaný z prostředků české rozvojové pomoci poskytované Ministerstvem zahraničí ČR. Konkrétně se jednalo o modernizaci jednotky intenzivní péče na rabatské klinice Beauséjour, jejíž slavnostní inauguraci byl osobně přítomen i náměstek ministra zahraničí ČR Martin Tlapa v rámci své oficiální návštěvy Marockého království.

V roce 2016 ČR podpořila děti ze slabších sociálních poměrů: zakoupila autobus pro začínající marocké hokejisty pro jejich přesun na pravidelné tréninky a zápasy - ve spolupráci s nově ustavenou marockou Asociací ledního hokeje.

Pro rok 2018 se ČR rozhodla podpořit realizaci tzv. Malého lokálního projektu v podobě vybudování zavlažovacího systému v pouštní lokalitě Ouarzazate, kde sídlí asociace AMNOUGAR podporující zaměstnanost hendipovaných osob a mladých lidí ze sociálně slabých poměrů, kteří zde pěstují ovoce a zeleninu.

V dřívějších letech zde byl realizován rozvojový projekt ochrany a ekologického využívání lesů v Maroku a částečně byl v letech 2000-2001 realizován i projekt OECD, v jehož rámci pracovali v Maroku 4 odborníci z firmy Biocont-Laboratory Brno na zavádění systému biologické ochrany rychlené zeleniny (rajčata, papriky, okurky). V roce 2009 byl také realizován malý lokální projekt multifunkčního centra pro podporu žen v regionu Sefrou, který umožnil místním ženám zabývat se výrobou a následnou komercializací tradičních výrobků a zároveň poskytoval

podporu předškolního vzdělávání jejich dětí. Některé české NGO také podporují rozvoj Maroka formou donorských darů či dobrovolnických služeb.

V roce 2019 proběhla rekognoskační mise českých lékařů v rámci programu MEDEVAC, kdy český tým odborníků navštívil tři významné nemocnice v Rabatu, Marrakeši a Casablance. V návaznosti na to byla naplánována mise českých lékařů a operace marockých pacientů na březen 2020, která však musela být na poslední chvíli zrušena z důvodu koronavirové krize.

5. Mapa oborových příležitostí - perspektivní položky českého exportu

Příležitosti pro český export

Automobilový průmysl

Automobilový průmysl představuje 16% marockého HDP. V nejbližších letech se očekává, že dosáhne podílu na HDP až 20%. Maroko se v roce 2018 vyhouplo na špičku výrobců osobních vozů v Africe, kdy pokořilo dosavadního lídra Jihoafrickou republiku. V porovnání s jinými evropskými i africkými konkurenty marocký automobilový průmysl trvale roste, v průměru o 26 % ročně. Složená míra ročního růstu pro léta 2019-2024 se odhaduje na 5,6%.

Expanzi tohoto odvětví, zejména kompletace osobních vozů a jednotlivých součástí, významně napomohlo zejména rozšíření výrobní a montážní jednotky skupiny Renault v severomarockém Tanger-Med. Kromě podpory investic navázaných na tento sektor je věnována pozornost dalšímu rozšiřování subdodavatelských závodů PSA Peugeot-Citroën ve městech Kenitra a Tanger, kde již existují dvě integrované průmyslové zóny. Kromě výhod např. v podobě pětiletého osvobození od daně z podnikání či státního příspěvku na celkové investiční náklady ve výši 10 % Maroko rovněž poskytuje podporu projektům zaměřeným na odborné proškolení pracovních sil (souběžně jsou mj. zakládány státní vzdělávací instituty pro potřeby automobilového průmyslu). V roce 2019 byla dostavěna továrna v Kenitře. Plánovaná produkce továrny je až 200 000 vozů ročně. Celkově plánuje Maroko dosáhnout výroby 1 000 000 kusů vozidel do konce roku 2020. Současná produkce dosahuje 650.000 vozů a 80% vozů jde na export. Obrat tohoto sektoru v roce 2019 dosáhl 80 mld. EUR.

Případnou oborovou příležitostí pro české firmy je zapojení do výstavby nových výrobních a montážních hal (zejména v regionu Tanger-Tétouan-Al Hoceima), subdodávky kabeláže pro osobní automobily, vývoj a výroba kabelových svazků, kabelů a vodičů, automatizované stříhání a frézování, odpláštěvání kabelů, lisování konektorů a plechů, svazování kabeláže (vnější plášť a měděné oplety), interiérové vybavení, testování či kontrola; v neposlední řadě také navázání spolupráce s AMICA sdružující marocké výrobce v rámci marockého automobilového průmyslu (včetně účasti českých firem na hlavním veletrhu marocké automobilové výroby s názvem Tanger Automotive City).

Civilní letecký průmysl

Letecký průmysl je nejrychleji rostoucí sektor co se týká množství zaměstnanců. Od spuštění Plánu na akceleraci průmyslu v roce 2014 se počet zaměstnanců v oboru letectví zvýšil o 55 %. V leteckém sektoru funguje podpora investic a byla vybudována integrovaná průmyslová zóna v Nouaceur u Casablanky tzv. Midparc Casablanca Free Zone, kde byl v roce 2013 otevřen také první oborový vzdělávací institut. K již přítomným EADS, Thales a Safran přibyla nová továrna kanadské firmy Bombardier či francouzské Ratier Figeac. Koncem září 2016 americký výrobce Boeing podepsal s marockou vládou obří kontrakt, na základě kterého se v tangerském regionu postupně usazuje celkem 120 subdodavatelských firem, díky čemuž současně dochází k vytváření 8 700 nových pracovních míst. V roce 2018 byly v Casablance otevřeny dvě nové továrny s investicí okolo 40 mil. EUR. Maroko vytvořilo národní strategii, kdy plánuje do roku 2020 vytvořit 23 000 nových pracovních míst v oblasti leteckého průmyslu a zvýšit příjmy z exportu v rámci tohoto odvětví na 1,6 miliardy EUR. V říjnu roku 2020 se uskuteční významný veletrh Marrakech Airshow, který se koná každé dva roky, která je ideální příležitostí pro české společnosti, která mají zájem o proniknutí na marocký trh.

Sektor v současnosti zaměstnává takřka 10 tis. lidí a vývoz tohoto odvětví trvale stoupá. V současné době v Maroku působí na 140 společností v tomto sektoru. V září 2015 byla marockým resortem dopravy ohlášena nová národní strategie cílená na rozvoj sektoru soukromého letectví, konkrétně se jedná o menší letadla, přičemž království plánuje ovládnouti tohoto segmentu letecké dopravy na úrovni celého afrického kontinentu. Pro tento záměr, Maroko aktuálně poptává partnery ze zahraničí. Sektor zaznamenává během posledních let pravidelný meziroční nárůst ve výši 20 %. Maroko provádí v rámci leteckého průmyslu zejména montážní práce, vývojářskou činnost (bezpilotní letouny a drony), dále tzv. EWIS (tj. elektrické a kabelážní systémy), MRO (tj. údržba, oprava, veškerý servis) či zpracování projektových dokumentací. Potenciál představuje ve vztahu k odvětví aeronautiky také výstavba nových průmyslových hal pro výrobu leteckých součástí.

V Maroku zřízený úřad pro civilní letectví ONDA vypisuje během roku řadu zajímavých tendrů. Do roku 2021 se plánuje rozšíření letiště ve městě Nador v investicích 31 mil. USD. Do leteckého sektoru má být mezi lety 2018-2023 investováno

až 1,7 mld. USD a předpokládá se zvýšení počtu cestujících na 50 milionů do roku 2030.

Dopravní průmysl a infrastruktura

Vedení města největšího marockého města Casablanky pokračuje v rozšiřování sítě městské hromadné dopravy. V lednu roku 2019 byla slavnostně otevřena druhá tramvajová linka. Do roku 2022 je naplánována další výstavba třetí a čtvrté tramvajové linky a řada dalších autobusových linek odhadované investice činí 550 milionů EUR. S výstavbou dvou pilotních tramvajových linek s termínem dokončení v roce 2026 zcela nově počítá středomořská metropole Tanger. Výhledově by se tramvaj měla také objevit v Marrákeši a Fesu. V hlavním městě Rabatu se v současné době pracuje na prodloužení stávajících tramvajových tratí.

V listopadu roku 2018 byl zahájen provoz prvního vysokorychlostního vlaku v Africe (místní označení LGV). Spojuje město Tanger na severu s hlavním městem Rabatem a největším městem Casablankou.

Maroko vytvořilo „Morocco's 2040 Rail Strategy“, jejímž cílem je zkvalitnění a rozšíření národní železniční sítě. Alokovaný rozpočet by měl dosahovat 36 mld. EUR.

Příležitosti pro české firmy se mimo dodávky průmyslových výrobků jako jsou tramvajové vozy, související komponenty a další, nabízí v oblasti řízení provozu. Rostoucí aglomerace velkých marockých měst si žádá změnu v přístupu řízení dopravy. Inteligentní dopravní systémy, tak v budoucnu představují možnost pro trvale udržitelný rozvoj měst.

V Casablance se každoročně v dubnu koná kongres SMARTCITY EXPO, který se mimo jiné zabývá právě udržitelným rozvojem měst.

Důlní, těžební a ropný průmysl

Těžební průmysl se na celkovém HDP země podílí z 10 %. Z toho však 90 % představuje těžba fosfátu. Marocká vláda v rámci podpoření těžby ostatních nerostů přijala národní strategii na rozvoj důlního průmyslu do 2025. Mezi základní cíle národní strategie patří mimo jiné důkladnější zmapování geologických oblastí, kde se nabízí velká příležitost pro českou dobývací techniku.

Vládní strategie National Strategy for Mining Sector by měla do roku 2025 vytvořit 30.000 nových pracovních míst (v současnosti tento sektor zaměstnává na 39.000 lidí). Předpokládá se zvýšení příjmu z těžebního průmyslu okolo 1,5 mld EUR.

Příležitost pro české těžbařské firmy v Maroku představují drahé kovy (niob, uran, molybden, zlato), kovy (olovo, měď a zinek, nikl, železo), průmyslové minerály (kaolin, síra, diatonit, křemen, magnezit), geotermální zdroje energie (region severovýchodního Maroka, lokalita Tarfaya-Assa-Zag), uhlovodíky či ropa. Další šancí pro české podnikatelské subjekty mohou být dodávky těžbařské techniky, pásových dopravníků pro expandující marocký fosfátový průmysl (zejména v kontextu chystané výstavby největšího světového průmyslového areálu pro čištění surového fosfátu v regionu Béni Mellal, který by měl být dokončen do roku 2020), důlní technika určená pro povrchovou těžbu fosfátů, sdílení technologie těžby uhlovodíků, hlubokomořská těžba plynu a břidlic, potažmo získávání plynných uhlovodíků zejména v souvislosti s novými nalezišti na východě Maroka.

Aktuální příležitosti jsou spojeny i s objevením zemního plynu v marocké lokalitě Sebou (50 km severně od Rabatu), která dokáže dle dosavadních propočtů marocké strany pokrýt těžbu 140 tis. m³ zemního plynu denně; naleziště se nachází v hloubce 1 263 metrů. Hlavní zplynovací stanice Guebbas (vybudovaná v červnu 2014) je vzdálena 3,2 km. Současné marocké plány počítají s dalším geologickým průzkumem, budováním elektrických systémů a infrastruktury včetně výstavby nové zplynovací stanice na zkapalněný plyn v lokalitě Jorf Lasfar poblíž města El Jadida (na jih od Casablanky), s jejímž zprovozněním se počítá v horizontu roku 2021. Marocká spotřeba zemního plynu má do konce roku 2025 dosáhnout 5 miliard m³ a národní plán těžby zemního plynu počítá s celkovou investicí ve výši 4,6 miliardy USD, přičemž země spoléhá na zapojení domácích i zahraničních společností.

Energetický průmysl

Maroko disponuje značným potenciálem obnovitelných zdrojů. Země v současnosti představuje největšího dovozce ropy a plynu v rámci regionu MENA (Middle East and North Africa), přičemž projekty zaměřené na obnovitelné zdroje mají napomoci marocké národní energetické soběstačnosti do výše 42 % v horizontu roku 2025, resp. 57 % do roku 2040 rovným dílem ze solárních, větrných a vodních elektráren – viz Národní energetická strategie schválená v roce 2009.

V současné době probíhá v Maroku výstavba několika projektů solárních a větrných elektráren s plánovanou kapacitou výkonu 3 500 MW. První vlajkovou loď představuje termo-solární elektrárna v lokalitě Ouarzazate (500 MW), jejíž první část o kapacitě 160 MW byla slavnostně inaugurována marockým králem Muhammadem VI. v únoru 2016. Důležitým počinem je také větrný park Tarfaya (300 MW) představující dosud největší větrnou elektrárnu na africkém kontinentu. Mezi další projekty patří například větrná elektrárna Tanger I o výkonu 140 MW nebo větrná elektrárna Akhfenir s výkonem 200 MW.

Maroko představilo svůj plán počátkem roku 2019 na vytvoření regionálního trhu s elektřinou a spojení rozvodové sítě do subsaharské Afriky vedoucí přes Mauritánii. Dalším úkoly pro ministerstvo energetiky je lepší distribuce elektrické energie v rámci samotné země. Za tímto účelem.

Mezi vládní strategie v této oblasti patří i Moroccan Wind Energy Programme, v rámci kterého by do obnovitelných zdrojů v rámci větrných elektráren mělo být investováno 3,5 mld. USD.

Mezi potenciální příležitosti v tomto sektoru lze mj. zařadit softwarovou výbavu pro solární a větrné elektrárny. Další možnosti představuje i marocký region l'Oriental u hranic s Alžírskem – např. Technopole Oujda, projekt koncipovaný jako tzv. Smart City. Jednou z šancí pro uplatnění českých firem v rámci sektoru marocké energetiky je také plánovaná rozsáhlá rekonstrukce tepelné elektrárny (včetně kompletní nové technologie) v marockém Safi ležícím 250 km jihozápadně od Casablanky. V neposlední řadě marocká vláda v současnosti věnuje značnou pozornost zvláštnímu programu zaměřenému na elektrifikaci venkova, rozšíření a modernizaci přenosové soustavy, výstavbě nových rozveden a celkovou rekonstrukci stávající elektrické sítě.

Vodohospodářský a odpadní průmysl

Velkou příležitostí zůstává odpadové hospodářství zejména v marockých velkoměstech Casablanca a Marrákeš. Samotná Casablanka chystá v rámci nového investičního programu pro roky 2015–2020 celkem 10 projektů ve výši 3,2 mld EUR. Většina zmíněné finanční dotace se promítne do dopravní infrastruktury ve městě a zlepšení životních podmínek v chudinských a okrajových čtvrtích největšího marockého města. S tímto záměrem mj. souvisí plánovaná výstavba nových čističek odpadních vod, modernizace likvidace odpadu a záměr využít jej pro výrobu elektrické energie. Maroko se potýká s pokračujícím vysycháním vodních zdrojů; v návaznosti na tento trend pokračuje v přípravě projektové dokumentace na odsolování mořské vody a budování zavlažovacích systémů, což představuje významnou investiční příležitost. Marocká vláda přijala program pro nakládání s opadem z domácnosti, přičemž se chce zaměřit na možnost recyklace s cílem zvýšit recyklaci odpadu o 20 % do příštího roku. V rámci uvedeného programu je vláda připravena investovat okolo 40 miliard MAD (tj. 90 miliard Kč).

Zdravotnický a farmaceutický průmysl

Zdravotnický průmysl je jeden z nejrychleji rostoucích sektorů marocké ekonomiky s řadou možností pro zahraniční investice. Vláda ročně investuje okolo 5% HDP do zdravotnického sektoru. V roce 2019 šlo do marockého zdravotnictví z rozpočtu 14 mld. EUR. Maroko přijalo v únoru 2015 nový zákon umožňující vstup zahraničního kapitálu do státních i soukromých zdravotnických zařízení na marocké půdě. Díky této reformě mohou zahraniční podnikatelské subjekty zainvestovat výstavbu, rekonstrukci či vybavení zdravotnických zařízení, která budou moci po smluvně určenou dobu spravovat. V rámci zlepšení zdravotní péče byl přijat Plán zdraví 2025, pro který marocký vláda vyhradila 24 miliard MAD (tj. 60 miliard Kč). Příležitost pro české firmy představuje zejména marrákešský projekt tzv. „Healthcare City“, residenční a zdravotnický komplex otevřený v prosinci 2015. Areál o celkové rozloze cca 21 tis. m² leží v blízkosti marrákešského mezinárodního letiště a finančního centra města; emirátská investoři (Tasweek Real Estate) poptávají dodavatele zdravotnické techniky a vybavení z celého světa v rámci tzv. „smart healthcare tourism projects“. Hledají i případné zájemce pro další společné investice, technologické poradenství, nové léčebné metody či zdravotnickou expertizu. Na poli marocké státní zdravotnické sféry je v současnosti šancí pro možné uplatnění českých firem budování nového kardiologického a hematologického centra v marrákešské státní nemocnici, která má být špičkovým pracovištěm přesahujícím svým významem marocké území. Druhou aktuální příležitostí může být vybavení nového křídla rabatské univerzitní nemocnice Ibn Sina. Třetí klíčovou oblastí je potenciální spolupráce s českou stranou v oblasti balneologie, lázeňství a zdravotnické turistiky směrem do ČR.

Marocké zdravotnictví obecně usiluje o zlepšení technického a biomedicínského vybavení, posílení technické platformy, pořízení dostatečného množství základních léků a vakcín; zlepšení transportu těhotných žen s komplikacemi z domova

do zdravotnického zařízení; budování nových zařízení a center včetně tzv. mobilních jednotek, screeningového vybavení společně s výcvikem obsluhy těchto zařízení, monitorování jevu šířících se onemocnění v podobě diabetes, hypertenze, rakoviny prsu napříč marockou společností; dále zavedení elektronické zdravotní evidence, zprovoznění jednotlivých regionálních zdravotnických center a společné národní datové kartotéky se zdravotními údaji všech pacientů či funkční správu sjednoceného datového centra.

V současné době je velikost trhu se zdravotnickým materiálem odhadován na 231 mil. USD a zhruba 90% tohoto trhu je pokryto výrobky ze zahraničí. Hlavními dodavateli jsou výrobci z Německa, Francie a Itálie. V posledních letech také Turecka. Poptávka po dodávkách zdravotnického materiálu je z 85% tvořena státním zdravotnictvím a zbývajících 15% připadá na soukromé kliniky poskytující vyšší standard zdravotní péče.

Zemědělský a potravinářský průmysl

Zemědělství se na celkovém marockém HDP podílí ze 14 % a odhaduje se, že v zemědělství je zaměstnáno na 45 % aktivní populace Marockého království. V souvislosti s tím se jedná o prioritní sektor, kde marocká vláda v rámci projektu Zelené Maroko hodlá investovat 104 miliard MAD (tj. 260 miliard Kč) v průběhu 10 let.

V rámci zemědělského a potravinářského průmyslu se každoročně koná veletrh SIAM, který je považován za největší svého druhu na africkém kontinentě. Tento veletrh nabízí českým firmám prakticky nejsnadnější způsob při představení vlastních produktů široké i odborné veřejnosti. Veletrhu se pravidelně účastní také marocký ministr zemědělství a tato akce se těší velké popularitě.

Jednu z potenciálních příležitostí také představuje šlechtitelství ovocných stromků: marocké ovocnářství zaznamenává během několika uplynulých let nebyvalý rozkvět pozornost je věnována zejména šlechtění nových odrůd ovocných stromů. Maroko sonduje zahraniční zkušenosti a adaptabilitu zemědělských plodin na domácí klimatické podmínky. Dle FEDAM (tj. Marocké asociace pro sadařství) je v Maroku obhospodařována zemědělská plocha o rozloze více než 336 746 ha. Maročané pěstují především jabloně (42 %), meruňky (13 %) a mandloně (10 %) ; dále granátovníky, kdoule, hrušně, fíkovníky, třešně a ořechovníky. Nejvýnosnějším odvětvím je pěstování oliv na ploše 35 tis. ha, kaktusů na 20 800 ha a citrusových plodů na 5 600 ha. Jednou z možností je mj. případné zviditelnění českých firem a navázání nových obchodních partnerství prostřednictvím aktivní účasti na největším marockém ovocnářském a zelinářském veletrhu SIFEL pořádané m každoročně během prosince a dále veletrhu SIAM v marockém městě Meknes, který je považován za největší zemědělský veletrh v Africe.

Mezi prioritní obory v rámci marockého zemědělství v současnosti patří šlechtění nových odrůd fíkovníků, kultivace půdy, pokračující mechanizace ve vztahu k cukrovarnictví (včetně technického poradenství), včelařství, kompletní dodávky pro zpracovatelské ovocnářské závody včetně sušící technologie či rozměšňovacích strojů pro kosmetický průmysl; dále mlékárenský průmysl reflektující zvyšující se výnosy prostřednictvím výstavby nových jednotek pro úpravu stlačeného vzduchu, pasterizačního, homogenizačního a sterilizačního procesu u mléka – zde existuje prostor pro případné dodávky procesních ventilů, pohonů pro řízení průtoku či sensorboxů české výroby.

Podkapitoly:

- 5.1. [Nejperspektivnější položky pro český export, odvětví pro investice, privatizační a rozvojové projekty](#)
- 5.2. [Kalendář akcí](#)

5.1 Nejperspektivnější položky pro český export, odvětví pro investice, privatizační a rozvojové projekty

Marocký trh by mohl nabízet pro české firmy příležitosti zejména v oblasti energetiky (zařízení pro výrobu a rozvod elektrické energie s důrazem na fotovoltaiku a malé vodní elektrárny), dovozu zemědělských strojů, čističek odpadních vod, zařízení na likvidaci komunálního odpadu či dodávek zboží a spolupráce při výstavbě turistických komplexů. Maroko také obecně ve světě poptává chemické produkty, plasty, papír a kaučuk, rovněž i léčiva a farmaceutické výrobky. České zboží je vhodné spojovat jednak s vysokou evropskou kvalitou, jednak s konkurenčně nižšími cenami vůči zboží z Francie

či Německa

Perspektivní sektor	Konkrétní příležitosti
Automobilový průmysl	HS 4011 - Nové pneumatiky z kaučuku HS 4012 - Pneumatiky pryžové, protektorované, použité apod. HS 6099 - Vozidla motorová pro dopravu veřejnou, osobní HS 8501 - Elektrické motory a generátory (kromě generátorových soustrojí) HS 8503 - Části a součásti motorů, elektr. Generátorů, soustrojí ap. HS 8506 - Galvanické články a baterie HS 8507 - Elektrické akumulátory, včetně separátorů HS 8512 - Elektrické přístroje osvětlovací nebo signalizační, elektrické stěrače ap. HS 8515 - Přístroje pro pájení svařování laserové aj HS 8530 - El. přístroje signalizační, bezpečnostní nebo pro řízení dopravy HS 8531 - El. akustické nebo vizuální signalizační přístroje, poplašná zařízení HS 8535 - El. zařízení k vypínání, spínání nebo k ochraně el. obvodů aj. > 1 000 V HS 8539 - Žárovky, výbojky el. ultrafial., infra., obloukovky

	HS 8544 - Izolované dráty, kabely aj. izolované elektrické vodiče HS 8702 - Motorová vozidla pro dopravu deseti nebo více osob, včetně řidiče HS 8703 - Osobní automobily aj. motorová vozidla pro přepravu osob HS 8704 - Motorová vozidla pro přepravu nákladu HS 8716 - Přívěsy a návěsy; ost. vozidla bez mechanického pohonu; jejich části
Civilní letecký a obranný průmysl	HS 8801 - Balony a vzducholodě; kluzáky, rogala a ost. bezmotorové prostředky pro létání HS 8802 - Ost. letadla (například vrtulníky, letouny); kosmické lodě HS 8804 - Padáky (včetně říditelných padáků a paraglidingů) a rotující padáky HS 8805 - Letecké katapulty ap. přístroje a zařízení HS 8904 - Remorkéry nebo tlačná plavidla HS 8905 - Majákové lodě, požární lodě, plovoucí bagry, plovoucí jeřáby a jiná plavidla HS 9005 - Binokulární dalekohledy HS 9301 - Vojenské zbraně, jiné než revolvery, pistole a zbraně čísla 9307 HS 9302 - Revolvery a pistole, jiné než čísel 9303 nebo 9304 HS 9303 - Ost. střelné zbraně ap. zařízení využívající ke střelbě výbušné náplně HS 9303 - Zbraně střelné zařiz., využívající výbuchu ost.

	HS 9306 - Bomby, granáty, torpéda, miny ap. válečné střelivo a jejich části; náboje ap.
Dopravní průmysl a infrastruktura	CPA 62 - Služby v oblasti programování a poradenství a související služby CPA 71 - Architektonické a inženýrské služby; technické zkoušky a analýzy CPA 72 - Výzkum a vývoj, autorská práva HS 4010 - Dopravníkové nebo převodové pásy nebo řemeny z vulkanizovaného kaučuku HS 6065 - Lokomotivy dieselelektrické HS 6074 - Vagóny nákladní, pro žel. aj. dopravu, kolejovou HS 6089 - Materiál kolejový, svrškový, přístr. návěstní apod. HS 7301 - Štětovnice ze železa nebo oceli, též vrtané, ražené nebo vyrobené ze sestavených prvků HS 7302 - Konstrukční materiál pro stavbu železničních nebo tramvajových tratí ze železa nebo oceli HS 7304 - Trouby, trubky a duté profily, bezešvé, ze železa (jiného než litiny) nebo z oceli HS 7307 - Příslušenství (fitinky) pro trouby nebo trubky, ze železa nebo oceli HS 7308 - Konstrukce jn. a části a součásti pro použití v konstrukcích, ze železa, oceli HS 7309 - Nádrže, cisterny, kádě ap., ze železa nebo oceli, o objemu > 300 l HS 7310 - Cisterny, sudy, barely, plechovky, krabice ap. nádoby ze železa nebo oceli, o objemu < 300 l

	HS 7311 - Nádoby na stlačený nebo zkapalněný plyn, ze železa nebo oceli HS 7314 - Látky, mřížovina, síťovina a pletivo ze železného nebo ocelového drátu HS 7601 - Hliník surový (nepracovaný) HS 7610 - Hliníkové konstrukce, desky, tyče, profily, trubky ap. HS 7612 - Hliníkové sudy, barely, plechovky, krabice ap. výrobky o objemu < 300 l HS 8001 - Cín surový (nepracovaný) HS 8307 - Ohebné trubky, z obecných kovů, též s příslušenstvím (fitinky) HS 8405 - Generátory plynové HS 8406 - Parní turbíny HS 8413 - Čerpadla na kapaliny, též vybavená měřicím zařízením; zdviže na kapaliny HS 8425 - Kladkostroje a zdvihací zařízení, jiné než skipové výtahy; navijáky a vrátky; zdviháky HS 8429 - Samohybné buldozery, stroje na vyrovnávání terénu, rypadla, ap. s pohonem HS 8430 - Ost. srovnávací, vyrovnávací, škrabací, vrtací aj. stroje; sněhové pluhy a frézy
Energetický průmysl	HS 8501 - Elektrické motory a generátory (kromě generátorových soustrojí) HS 8502 - Elektrická generátorová soustrojí a rotační měniče HS 8503 - Části a součásti motorů, elektr. Generátorů, soustrojí ap.

	HS 8504 - Transformátory, el. měniče statické induktory
Zdravotnický a farmaceutický průmysl	HS 9002 - Čočky, hranoly, zrcadla aj. optické články z jakéhokoliv materiálu HS 9004 - Brýle (korekční, ochranné nebo jiné) a podobné výrobky HS 9011 - Mikroskopy optické sdružené HS 9018 - Lékařské, zubolékařské nebo zvěrolékařské nástroje a přístroje aj. HS 9021 - Ortopedické pomůcky a přístroje, berle, chirurgické pásy aj. HS 9402 - Lékařský, chirurgický, zubolékařský nebo zvěrolékařský nábytek
Zemědělský a potravinářský průmysl, vodohospodářský a odpadní průmysl	HS 0102 - Živý hovězí dobytek HS 0105 - Drůbež HS 0201 - Maso hovězí, čerstvé, chlazené HS 0401 - Mléko, smetana nezahuštěná, neslazená HS 0403 - Podmáslí, kyselé mléko a smetana, jogurt, kefir aj. HS 0404 - Syrovátka; výrobky sestávající z přírodních složek mléka, též slazené HS 0710 - Zelenina vařená, zmrazená HS 0712 - Zelenina sušená, drcená v prášku HS 1001 - Pšenice a souřež HS 1002 - Žito

	HS 1003 - Ječmen
	HS 1004 - Oves
	HS 1008 - Pohanka, proso, lesknice kanárská, obilí, ost.
	HS 10511 - Dětské přesnídávky
	HS 1106 - Mouka, krupice z luštěnin, manioku ap.
	HS 1107 - Slad i pražený
	HS 1109 - Pšeničný lepek, též sušený
	HS 2309 - Přípravky používané k výživě zvířat
	HS 9880 - Vodohospodářská zařízení jako úpravny pitné vody, čističky odpadních vod ap.

5.2 Kalendář akcí

Veletržní kalendáře:

- Expositions & Salons virtuels au Maroc - expomaroc.ma
- Office des Foires et Expositions de Casablanca - ofec.ma

Veletrhy pro rok 2018/19:

- **MOROCCO COVERING** (dekorace, stavebnictví) - červen 2018
- **MAROCARNE AND MILK** (mlékárenský průmysl) - září 2018
- **CFIA** (potravinářství) - září 2018
- **COSMETISTA EXPO** (kosmetický průmysl) - říjen 2018
- **ELEC EXPO** (elektrické rozvody, svítidla) - říjen 2018
- **SIB** (stavebnictví) - říjen 2018
- **SIFEL AGADIR** (ovoce a zelenina) - Agadir, listopad 2018
- **MOROCCO FOOD EXPO** (potravinářský průmysl) - prosinec 2018
- **SOLAIRE EXPO MAROC** (obnovitelné zdroje energie, solární energie) - únor 2019

- **MOROCCO HOME** (design, nábytek) - březen 2019
- **MOROCCOSTYLE TEXTILE** (textilní průmysl) - březen 2019
- **MEDICAL EXPO** (zdravotnický veletrh) - Casablanca, březen 2019
- **PREVENTICA MAROC** - Casablanca, březen 2019
- **SIAM** (zemědělství, potravinářství) - Meknes, duben 2019
- **PLAST EXPO** (umělé hmoty) - Casablanca, duben 2019
- **POLLUTEC Maroc** - životní prostředí, říjen/listopad 2019
- **FOOD EXPO** - potravinářský veletrh, prosinec 2019

Veletrhy pro rok 2020:

- z důvodu koronavirové krize zrušeny, případně posunuty na podzim roku 2020 bez upřesnění data

6. Základní podmínky pro uplatnění českého zboží na trhu

Distribuční a prodejní kanály, využívání místních zástupců, další faktory ovlivňující prodej

Zahraniční zboží je dováženo do Maroka především přes Casablanku či Tanger společnostmi, jež často zajišťují jeho další distribuci ke státním nebo soukromým prodejcům a distributorům. Marocké distribuční sítě se dynamicky rozvíjejí, nicméně malé tradiční obchody stále převažují. Velkoobchodní sítě (smíšeného zboží) se objevují teprve v posledních několika letech a jejich dynamika je značná - jejich podíl na trhu je prozatím cca 13 %. V oblasti obecného prodeje se jedná o 7 velkoobchodních firem (největší z nich je řetězec Marjane). Postupně vznikají také specializované velkoobchody na nábytek, elektrické spotřebiče a hobbymarkety. Přicházejí i zahraniční řetězce - v roce 2016 vstoupila na marocký trh např. švédská IKEA.

Marocký trh je relativně velmi dobře zásoben - velice těžko se vyhledává zboží, které by zde chybělo.

Platí zde zásada pro řadu zemí severní Afriky stejná. Pro vstup na trh je důležité mít prověřeného a kvalitního místního zástupce. Před samotným zahájením exportu či investicí v teritorie není od věci zainvestovat do průzkumu trhu a využít služeb prověřených konzultantských firem.

Pro prvotní kontakt s Marokem a exportním potenciálem je také vhodné využít služeb nabízenými českým zastupitelským úřadem v Rabatu nebo služeb CzechTrade v Casablance. Od roku 2019 je také možné v Maroku využívat služeb programu PROPEA, jehož realizátorem je místní subjekt.

Pro zahraniční investory byl v Maroku zřízen portál <http://www.invest.gov.ma/> veřejné zakázky a tendry pak lze vyhledávat pomocí platformy, kterou lze stáhnout na portále <http://www.maroc.ma/en/electronic-services/public-tenders-alert-service>.

Podkapitoly:

- 6.1. Vstup na trh: distribuční a prodejní kanály, využívání místních zástupců, další faktory ovlivňující prodej
- 6.2. Dovozní podmínky a dokumenty, celní systém, kontrola vývozu, ochrana domácího trhu
- 6.3. Podmínky pro zřízení kanceláře, reprezentace, společného podniku
- 6.4. Požadavky na propagaci, marketing, reklamu (využití HSP), významné veletrhy a výstavy v teritoriu
- 6.5. Problematika ochrany duševního vlastnictví
- 6.6. Trh veřejných zakázek
- 6.7. Způsoby řešení obchodních sporů, rizika místního trhu a investování v teritoriu, obvyklé platební podmínky, platební morálka
- 6.8. Místní zvyklosti důležité pro obchodní kontakty, úřední a používaný jazyk(y), státní svátky, pracovní a prodejní doba
- 6.9. Víza, poplatky, specifické podmínky cestování do teritoria (oblasti se zvýšeným rizikem pro cizince)
- 6.10. Podmínky pro zaměstnávání občanů z ČR
- 6.11. Podmínky využívání místní zdravotní péče českými občany a občany EU

6.1 Vstup na trh: distribuční a prodejní kanály, využívání místních zástupců, další faktory ovlivňující prodej

Při vyhledávání partnerů lze využít katalogu firmy Kompass, který je dostupný i v internetové verzi. Před realizací spolupráce je však v marockých podmínkách obvyklý osobní kontakt v rámci návštěvy, nejlépe reciproční.

Provize zástupců představuje často 5 až 10 % z ceny zboží, může však být i daleko vyšší. Obchodní marže distributorů se pohybují zpravidla mezi 10 % až 40 % z ceny zboží.

Maroští zástupci a distributoři často usilují o sepsání dohody o exkluzivním zastoupení, doporučuje se však posečkat s touto dohodou až po vyzkoušení partnera, případně podepsat ji na omezenou (zkušební) dobu.

Podmínky pro zaměstnávání cizinců a místních sil byly v minulých letech zjednodušeny. Jistá omezení však existují nadále pro činnost ve specializovaných oborech, jako je např. zdravotnictví, lékárenství a advokacie.

Zaměstnáváný cizinec musí získat povolení k dlouhodobému pobytu (carte d'immatriculation) v Maroku.

K jeho získání je nutné po příjezdu do Maroka na místně příslušném pracovišti Národní bezpečnosti či královského četnictva kromě jiného předložit doklad potvrzující účel pobytu na území Maroka (tj. pracovní smlouvu schválenou marockým ministerstvem práce), adresu přechodného bydliště v Maroku a pro některá odvětví bývá vyžadován i výpis z trestního rejstříku.

Pracovní povolení zpravidla vyřizuje firma, u které bude cizinec zaměstnán. Má-li marocký zaměstnavatel zájem zaměstnat cizince, musí v těchto případech nejprve prokázat, že na dané místo nenalezl vhodného marockého kandidáta, a poté požádat o povolení k zaměstnávání cizince marocké Ministerstvo práce a profesního vzdělávání. V případě udělení povolení může uzavřít s cizincem smlouvu, kterou zkontroluje ANAPEC (Agence nationale de promotion de l'emploi et des compétences - Národní kancelář pro propagaci zaměstnanosti a kompetence) a vydá souhlas se zaměstnáním cizince.

Ke sdělování přesných podmínek zaměstnávání cizinců na území Maroka je příslušným úřadem Velvyslanectví Marockého království v ČR (Mickiewiczova 254/6, 160 00 Praha 6 - Hradčany, +420 233 325 656, sifamapragu@iol.cz). Informace lze nalézt též na: www.emploi.gov.ma či www.service-public.ma či v brožuře „Entrée et installation des étrangers,“ ke stažení na www.invest.gov.ma.

K obecným podmínkám zaměstnávání v Maroku odkazujeme na příslušná ustanovení marockého Zákoníku práce (Code du travail z roku 2004). Délka pracovní doby je stanovena na 44 hod týdně (48 hod pro pracovníky v zemědělství). Minimální měsíční mzda je v Maroku aktuálně stanovena na 2 571 MAD (cca 6 428 CZK). Základní informace lze nalézt v brožuře „Code du Travail en bref“ ke stažení na www.invest.gov.ma.

6.2 Dovošní podmínky a dokumenty, celní systém, kontrola vývozu, ochrana domácího trhu

V Maroku neexistuje zvláštní ochranná politika domácí výroby proti zahraniční konkurenci. Maroko je členem GATT od roku 1987 a WTO od roku 1995. V souladu s podmínkami GATT/WTO byla postupně odstraněna omezení na dovozy. Dovošní zákazy jsou aplikovány na několik úzce definovaných produktů např. střelných zbraní, výbušnin, ojetých pneumatik (seznam je dostupný na stránkách [Marocké celní správy](#)). Při korespondenci (nejen) s celní správou je třeba používat francouzštinu nebo arabštinu. Zvolna začíná být akceptována rovněž angličtina.

Výše uvedená Marocká celní správa také přehledně uvádí na svých webových stránkách postup pro dovoz zboží - www.douane.gov.ma. Pro dovoz je nutné, aby byl dovozce zaregistrován v marockém obchodním rejstříku (*registre de commerce*) - většinou je tedy nezbytné mít marockého partnera. Číslo a místo registrace se uvádí při proclení zboží. Současně je třeba uvést marockou banku, u které bude dovozce operace spojené se zahraničním obchodem realizovat (pozn.: marocký dirham není volně směnitelnou měnou). Proclení zboží by měl zajistit marocký partner, resp. by měl komunikovat s celní správou.

Před deklarací na celnici je nutné znát celní tarif (klasifikaci) zboží, zemi původu zboží, místo vývozu, jeho hodnotu a váhu. Při odevzdání zboží na celnici je třeba předložit nejprve souhrnnou deklaraci (vyplňuje přepravce) a poté detailní celní deklaraci na formuláři Marocké celní správy (tzv. „*Déclaration unique des Marchandises*“ - D.U.M.) - detailní celní deklarace musí být před tím ještě zaregistrována do počítačového celního systému BADR. Detailní celní deklarace musí být doprovázena obchodní fakturou (ve francouzském jazyce s hlavičkou firmy, opatřenou razítkem a podpisem), příslušným bankovním potvrzením z marocké banky, detailními informacemi o hodnotě jednotlivého zboží, certifikátem o zemi původu (tzv. *Certificat de circulation des marchandises* EUR.1 a deklarací o původu na faktuře), dokladem o převozu zboží, obalovou soupiskou, potvrzením o zápisu do obchodního rejstříku a eventuelně dalšími dokumenty (např. veterinárními certifikáty).

Převážná část dovozů ze států mimo EU podléhá clu, které se pohybuje od 0 % do 50 % ad valorem. Aktuální sazebník cel je dostupný on-line skrze program ADIL Marocké celní správy. Nadto je třeba uhradit daň z přidané hodnoty (tzv. TVA), která je 10 % či 20 %.

Zboží dovážené z EU však má speciální celní tarify na základě Asociační dohody (AD) mezi EU a Marokem podepsané v roce 1996 a platné od roku 2000, jejímž cílem je vytvoření zóny volného obchodu mezi oběma stranami dohody. Úprava cel je přímo uvedena v přílohách AD. K 1. březnu 2012 nabyla účinnosti ujednání o zóně volného obchodu mezi EU a Marokem vyplývající z AD - na **dovoz veškerých nových průmyslových výrobků z EU do Maroka** (vyjma osobních vozidel) tak byly **odbourány celní tarify**.

K 1. říjnu 2012 dále vstoupila v platnost Dohoda o liberalizaci obchodu zemědělskými produkty, potravinářskými výrobky a produkty rybolovu mezi EU a Marokem (tzv. zemědělská dohoda) - ihned tak bylo liberalizováno asi 55 % hodnoty marockého zemědělsko-potravinářského vývozu do EU a 45 % v opačném směru. Pro export zemědělských produktů z EU do Maroka byly definovány 4 skupiny zboží:

- zboží plně liberalizované, které je vyváženo bez cla a bez kvótních omezení (např. živá zvířata, všechny typy osení, surový olej),
- zboží s možností kvótního omezení, u kterého dojde každý rok k 20% snížení cla, do 5 let bude zboží plně liberalizováno (např. velká část zeleniny, citrusy, máslo, sýr, upravený olej);
- zboží s možností kvótního omezení, u kterého dojde k liberalizaci až po 10 letech (např. vejce, rýže, cukrovinky, jogurty);
- vybrané zboží, jež zůstane předmětem kvótního omezení a celního zatížení (jedná se o 19 položek - např. jablka, pšenice, olivový olej, těstoviny, uzenářské výrobky, konzervované mléko, hovězí maso aj.).

6.3 Podmínky pro zřízení kanceláře, reprezentace, společného podniku

Od roku 1992 může být 100% majitelem S.A. (Société anonyme - akciová společnost) či S.A.R.L.

(Société a responsabilité limitée - společnost s ručením omezeným) zahraniční firma či cizinec. V praxi však platí, že je lepší mít marockého společníka, protože marocké úřady mají ke smíšeným firmám zpravidla lepší přístup.

Pro běžné typy podnikání marocké úřady vyžadují živnostenský list, zápis do obchodního rejstříku a prohlášení pro finanční správu. Obchodní činnost může samostatně provozovat i fyzická osoba.

Nejčastější formy obchodních společností pak jsou S.A.R.L. a S.A.

Při zakládání S.A. je třeba složit v bance minimální kapitál 300 000 MAD a k tomu je třeba nejméně 5 společníků. Nově založené obchodní společnosti svůj kapitál postupně zvyšují, v hlavičce svých dopisů uvádějí jeho výši a zvyšují tím důvěryhodnost firmy.

Při zakládání nové firmy se doporučuje využít služeb některé z poradenských firem. Kompletní seznam registrovaných poradenských společností je možné získat u některé z marockých obchodních komor. Administrativní pomoc se založením podniku by měla poskytovat také regionální investiční centra (CRI) formou „one-stop-shop“ - kvalita jejich činnosti se však regionálně různí.

Obchodní zákon povoluje zahraničním investorům zakládání, rozšiřování či fúzi společností. Pro zřízení kanceláře, resp. založení obchodní společnosti v Maroku je třeba splnit následující hlavní podmínky (pro více informací doporučujeme webové stránky [Marocké agentury pro rozvoj investic](#)):

- Registrace názvu firmy - vystavení certifikátu, že firma stejného jména v Maroku dosud neexistuje (vydává OMPIC)
- Přijetí stanov firmy - obsahující podmínky podnikání, na nichž se společníci dohodli
- Složení vkladů do banky
- Předání dokumentů o vzniku firmy na CRI či regionální ředitelství daňové správy
- Zapsání k platbě daní - na CRI či regionální ředitelství daňové správy
- Zápis do obchodního rejstříku - na CRI či na obchodním soudu
- Nahlášení firmy na správu sociálního zabezpečení
- Publikace v obchodním věstníku

Základní poplatky spojené se založením společnosti se pohybují min. kolem 3 000 MAD, bez započtení právních a notářských služeb. Celkově se můžou poplatky vyšplhat až na 15 000 MAD.

Dobrým odrazovým můstek mohou také být regionální centra pro investice. Důležitý odkaz na největší reální centrum pro investice zde <https://www.casainvest.ma/en/node>

6.4 Požadavky na propagaci, marketing, reklamu (využití HSP), významné veletrhy a výstavy v teritoriu

Propagační materiály a technická dokumentace k nabízeným produktům by měla být zpracována ve francouzštině či arabštině - znalost angličtiny není příliš rozšířená. Jednoduché instrukce ve francouzském jazyce, předvedení výrobku, poskytnutí vzorků a osobní návštěvy u distributora jsou k úspěšnému prodeji v Maroku nezbytné. Vhodné je zajištění servisu prostřednictvím zaškolených místních techniků, zejména u spotřebního zboží.

Nejvhodnější formou prezentace zboží v Maroku je důkladně připravená účast na specializovaném veletrhu nejlépe v hospodářském a obchodním centru země - Casablanca. Veletrhy jsou zde pořádány zejména Office des faires et expositions de Casablanca (ofec.ma). Zastupitelský úřad ČR v Rabatu či kancelář agentury CzechTrade v Casablanca jsou ochotni pomoci se speciální prezentací českých firem v Maroku.

V Maroku existuje řada reklamních agentur. Poměrně dobře je rozvinuta mediální reklama, zejména v novinách a časopisech. Mezi hlavní deníky, vydávané v Maroku ve francouzštině, patří Le Matin, L'Opinion, L'Economiste, či hospodářský týdeník La Vie Eco (blíže viz kapitola 4.7). Využití je možné i reklamních časů v televizních kanálech či v řadě soukromých rádiových stanic. V Maroku jsou rozšířeny také internetové servery, na kterých je rovněž možno firmu představit. Rozvíjí se i reklama prostřednictvím krátkých textových zpráv a emailů.

V posledních letech je také patrný trend využívání sociálních médií. Řada manažerů, obchodníků má své profily na profesní síti LinkedIn, kde lze také poměrně úspěšně propagovat své služby, aktivity či výrobky.

6.5 Problematika ochrany duševního vlastnictví

Maroko je členem Světové organizace duševního vlastnictví a je signatářem např. Bernské úmluvy o ochraně literárních a uměleckých děl; Pařížské úmluvy na ochranu průmyslového vlastnictví; Smlouvy o patentové spolupráci; Smlouvy o známkovém právu; Niceské dohody o mezinárodním třídění výrobků a služeb pro účely zápisu známek; Protokolu k Madridské dohodě o mezinárodním zápisu ochranných známek či Smlouvy Světové organizace duševního vlastnictví o právu autorském.

V Maroku funguje Národní kancelář pro ochranu průmyslového a obchodního vlastnictví (*Office marocain de propriété industrielle et commerciale* - OMPIC), jejímž úkolem je registrace a vedení databáze ochranných známek, patentů, návrhů a značek a dále osvěta v této doméně. Kancelář zároveň na požádání poskytuje právní informace o obchodnících, firmách a právní pomoc firmám v otázkách duševního vlastnictví. Hlavní zákonnou normou v

problematice ochrany průmyslového vlastnictví je zákon č. 31-05 z roku 2005, který upravuje původní zákon č. 17-97.

Na webových stránkách kanceláře (www.ompic.org.ma) lze kromě dalších informací také nalézt statistiku a databázi v Maroku registrovaných známek. Na webu lze také vyplnit formulář se stížností ohledně neoprávněné kopie či falšování značky. V případě podezření na jakékoli neoprávněné použití registrované značky je také možno prostřednictvím OMPIC požádat celní úřady, aby zkontrolovaly dovoz konkrétního výrobku a jeho původ.

Na počátku roku 2015 Maroko podepsalo s EU dohodu o uznávání geografických značení zemědělských výrobků - evropská geografická značení jsou tak chráněna v Maroku a naopak marocká v EU.

I přes výše uvedené informace je nutné upozornit, že marocký trh má značné problémy s dodržováním pravidel duševního a průmyslového vlastnictví, ochranných a registračních známek apod. Je totiž zaplaven nejrůznějšími místními a zahraničními padělkami značkového zboží zejména v oblasti textilu, módních doplňků a elektroniky.

6.6 Trh veřejných zakázek

Pravidelné zprávy o vývoji a trendech marockého hospodářství publikuje Ministerstvo hospodářství a financí (mj. měsíční „*Note de conjoncture*“ - www.finances.gov.ma/depf) a Vysoký úřad pro plánování, jenž provádí hlavní statistická šetření (souhrnné studie o stavu ekonomiky jsou zveřejňovány čtvrtletně - www.hcp.ma).

Další zdroje:

- oc.gov.ma/portal/ - Office des changes (informace k zahraničnímu obchodu)
- maroc.ma/fr - národní informační portál
- service-public.ma - informační portál o administrativních procedurách
- invest.gov.ma - Agence Marocaine de Développement des Investissements (informace pro investory v Maroku)
- ofec.ma - Office des foires et expositions de Casablanca (informace o veletrzích)
- emergence.gov.ma/ - strategický plán rozvoje průmyslu, informace k prioritním odvětvím a podpoře podnikání v těchto oborech
- marchespublics.gov.ma/ - veřejné zakázky
- sodipress.com - tendry, soutěže
- Veřejné zakázky jsou trojího typu - na dodávky práce, materiálu či služeb. Jsou přístupné i pro zahraniční firmy. Od ledna 2014 je účinný nový vládní dekret k veřejným zakázkám (Décret n° 2-12-349 du 8 Jomada I 1434 - 20 mars 2013 - relatif aux marchés publics), který v čl. 155 uvádí, že může být dána preference marockým podnikům tím, že cena zahraničních nabídek může být komisí navýšena až o 15 %.

Otevřená výběrová řízení na veřejné zakázky (dle Dekretu č. 2-06-388 16 moharrem 1428 - 5 února 2007) jsou vždy publikovány minimálně ve dvou denících a na speciálním portálu (www.marchespublics.gov.ma). Zveřejnění je minimálně 21 dní před datem podání nabídky.

- Veřejné soutěže se mohou zúčastnit pouze fyzické či právnické osoby, které:

- prokáží vyžadovanou právní, technickou a finanční způsobilost,
- jsou v řádné daňové situaci,
- jsou zapsány u správy sociálního zabezpečení a řádně ji odvádějí platby.

- Zadávací dokumentace **některých výběrových řízení je zpoplatněna** - cena bývá kolem 500 MAD.

Součástí podmínek výběrových řízení pro veřejné práce (ale i pro některé jiné zakázky) jsou záruky, jež vystavují marocké banky na základě protizáruk vystavených bankou v zemi dodavatele. Částka může být stanovena buď absolutně, nebo procentem z nabídkové ceny (až 10 %).

- záruka (viz výše),
- certifikát daňového úřadu (od účastníka z firmy založené v Maroku),
- popis charakteru zboží,
- reference o technické způsobilosti, lidských zdrojích a materiální základně.
-

Záruky a dokumenty předkládané účastníkem tendrového řízení: některým nabídkám předchází předkvalifikační řízení, které je rovněž publikováno ve sdělovacích prostředcích současně s uvedením požadovaných dokumentů. Pouze vybrané firmy jsou poté vyzvány k předložení nabídek. Účelem předkvalifikačního řízení je vyloučit firmy, které nemají dostatečné technické, odborné a ekonomické předpoklady.

6.7 Způsoby řešení obchodních sporů, rizika místního trhu a investování v teritoriu, obvyklé platební podmínky, platební morálka

Přesný vzor pro řešení obchodních sporů není možné vypracovat - podmínky sporů jsou vždy individuální a i jednání marockých úřadů se často liší. Drobné spory jsou obvykle řešeny s příslušným ministerstvem. Spory mohou být postoupeny i soudu, ale vzhledem k pomalému fungování soudů se doporučuje vyzkoušet všechny možnosti dosažení narovnání sporu mimosoudně.

Maroko je členem Mezinárodního střediska pro řešení kapitálových sporů (International Center for the Settlement of Investment Disputes - ICSID) a účastníkem konvence z roku 1958 o uznávání a vymáhání rozhodnutí

zahraničních rozhodčích soudů (s výhradami) a také konvence z roku 1965 o urovnávání sporů mezi státy a státními příslušníky jiných států.

Při oblastních obchodních a průmyslových komorách postupně vznikají arbitráže, které přebírají řešení sporů mezi účastníky trhu. Faktem však zůstává, že právě slabá efektivita obchodní justice je jedním z nejslabších článků marocké snahy zatraktivnit Maroko pro zahraniční investory a je zemi vytýkána mnoha mezinárodními organizacemi a ratingovými společnostmi. Evropská unie zařadila zlepšení podmínek k řešení obchodních sporů mezi hlavní témata jednání s Marokem na úrovni pracovních skupin pro obchod.

6.8 Místní zvyklosti důležité pro obchodní kontakty, úřední a používaný jazyk(y), státní svátky, pracovní a prodejní doba

Maroko je islámská země, v níž je třeba ctít místní zvyky a respektovat určité zákazy vyplývající z tohoto náboženství. Není vhodné organizovat obchodní schůzky na pátek, který je hlavním modlitebním dnem.

V období měsíce ramadánu je třeba respektovat půst věřících, nekouřit, nejíst a nepít na veřejnosti. Toto doporučení neplatí pro vybrané hotely, v nichž jsou ubytováni cizinci, a restaurace, ve kterých se stravují.

Ačkoliv jsou úředními jazyky arabština a berberština, nejvíce frekventovaným obchodním jazykem zůstává francouzština. V severních pobřežních oblastech je též rozšířená znalost španělštiny. Komunikace v anglickém jazyce nepatří k základní výbavě marockých obchodníků, avšak i to se mění u mladé generace. Jednání v arabském jazyce, nebo jeho alespoň částečná znalost, jsou velice ceněny, je však třeba mít na paměti, že marocká hovorová arabština se oproti klasické arabštině značně liší.

Rozdílnost kultur by se v ojedinělých případech mohla stát příčinou nedorozumění nebo faux pas.

Jednotný návod pro jednání s marockým partnerem však neexistuje. Obecně platí dvě zásady: I) při jednání dbát zvýšenou měrou na zásady lidského taktu, zejména u citlivých otázek, k nimž patří manželka a rodina, a vyhnout se debatám o marockém králi, Západní Sahaře a islámu; II) dodržovat základní pravidla společenského chování.

Charakteristika jednání

Schůzky ve firmě u marockého partnera bývají obvykle sjednávány na dopoledne. Společenská setkání jsou pak orientována na večerní dobu.

Marocké soukromé firmy vysílají na jednání jednoho nebo dva zástupce, kteří mívají rozsáhlé pravomoci. Je možné očekávat spíše dlouhá jednání s rozvláchnými úvodními proslovy. Přestávky v jednání marockým obchodníkům zpravidla nevadí, s lehkostí je přijímají a často také navrhují. Někteří bývají emotivní, sebevědomí, dokáží dát najevo i zlost, ale zpravidla jde o součást taktiky. Pokud je sjednána dohoda, drží se marocká strana spíše jejího doslovného znění (zejména v arabském jazyce) a myšlenky, s níž byla dohoda sepisována, nehrají pro její pozdější výklad velkou roli. Maroční obchodníci neradi zacházejí do podrobností, dávají přednost řešení jako celku. Neradi se baví o konkrétní ceně zboží. Při jednání jen zřídka a velice pomalu ustupují. Maročané hodně dbají na zachování vlastního „pocitu vítězství“ při uzavření obchodu.

Problémem bývá uzavírání obchodů na dálku, obzvláště s novými partnery - doporučujeme vždy osobní návštěvu země a prověření marocké firmy. Rovněž dodržování časových harmonogramů sjednaných obchodů a platební morálka marockých partnerů bývá problematická. V případě vyskytnutí se obtíží při realizaci obchodu byly zaznamenány případy, kdy daný subjekt volil vyčkávací taktiku a nehlásil se k odpovědnosti.

Při jednání s marockými partnery a zejména státní správou je třeba být trpělivý, neboť v negociačním procesu se lze často setkat s řadou administrativních průtahů a místy až nesmyslných požadavků na doplnění podkladů. Dojde-li však na marocké straně k rozhodnutí, jednání často nabere nečekanou akceleraci a marocká strana začne vyžadovat rychlé uzavření obchodu.

Uvedené charakteristiky je však třeba přijímat s rezervou, neplatí paušálně.

6.9 Víza, poplatky, specifické podmínky cestování do teritoria (oblasti se zvýšeným rizikem pro cizince)

Ke vstupu do Maroka musí být občan ČR, dle informací marocké celní správy, vybaven cestovním pasem s platností nejméně 3 měsíce od vstupu na marocké území. Držitelé cestovních pasů ČR nepotřebují ke vstupu do Maroka vízum pro pobyt nepřesahující 90 dnů. Občané ČR by však měli být pro pobyt vybaveni přiměřenou částkou finančních prostředků s ohledem na předpokládanou délku a účel pobytu. V případě, že občan ČR hodlá v rámci pobytu do 90 dnů vykonávat na marockém území výdělečnou činnost, je povinen si obstarat od marockého ministerstva práce pracovní povolení. Přihlašovací povinnost v Maroku plní hotely, kempy a ostatní ubytovací zařízení.

Po přicestování do Maroka je nutné vyplnit vstupní registrační formulář se základními osobními údaji a údaji o

pobytu v zemi.

Pro cestu do Maroka není třeba speciální očkování a není vyžadován mezinárodní očkovací průkaz. Je však doporučováno očkování proti žloutence A, B a břišnímu tyfu.

Bližší informace o cestování do Maroka naleznete na webu [Ministerstva zahraničních věcí](#) v sekci Státy a území.

6.10 Podmínky pro zaměstnávání občanů z ČR

Podmínky pro zaměstnávání cizinců a místních sil byly v minulých letech zjednodušeny. Jistá omezení však existují nadále pro činnost ve specializovaných oborech, jako je např. zdravotnictví, lékárenství a advokacie.

Zaměstnávaný cizinec musí získat povolení k dlouhodobému pobytu (carte d'immatriculation) v Maroku.

K jeho získání je nutné po příjezdu do Maroka na místně příslušném pracovišti Národní bezpečnosti či královského četnictva kromě jiného předložit doklad potvrzující účel pobytu na území Maroka (tj. pracovní smlouvu schválenou marockým ministerstvem práce), adresu přechodného bydliště v Maroku a pro některá odvětví bývá vyžadován i výpis z trestního rejstříku.

Pracovní povolení zpravidla vyřizuje firma, u které bude cizinec zaměstnán. Má-li marocký zaměstnavatel zájem zaměstnat cizince, musí v těchto případech nejprve prokázat, že na dané místo nenalezl vhodného marockého kandidáta, a poté požádat o povolení k zaměstnávání cizince marocké Ministerstvo práce a profesního vzdělávání. V případě udělení povolení může uzavřít s cizincem smlouvu, kterou zkontroluje ANAPEC (Agence nationale de promotion de l'emploi et des compétences - Národní kancelář pro propagaci zaměstnanosti a kompetence) a vydá souhlas se zaměstnáním cizince.

Ke sdělování přesných podmínek zaměstnávání cizinců na území Maroka je příslušným úřadem Velvyslanectví Marockého království v ČR (Mickiewiczova 254/6, 160 00 Praha 6 - Hradčany, +420 233 325 656, sifamapragu@iol.cz). Informace lze nalézt též na: www.emploi.gov.ma či www.service-public.ma či v brožuře „Entrée et installation des étrangers“, ke stažení na www.invest.gov.ma.

K obecným podmínkám zaměstnávání v Maroku odkazujeme na příslušná ustanovení marockého Zákoníku práce (Code du travail z roku 2004). Délka pracovní doby je stanovena na 44 hod týdně (48 hod pro pracovníky v zemědělství). Minimální měsíční mzda je v Maroku nyní stanovena na 2 500 MAD (cca 5 667 Kč). Základní informace lze nalézt v brožuře „Code du Travail en bref“ ke stažení na www.invest.gov.ma.

6.11 Podmínky využívání místní zdravotní péče českými občany a občany EU

Vybavení a úroveň státních zdravotnických zařízení (cca 140 státních nemocnic a zdravotních středisek) vyhovuje pouze základnímu ošetření. Ve vážnějších případech je nezbytné vyhledat lékařskou pomoc na soukromé klinice, kde je však třeba počítat s vysokými finančními náklady, často je nutné platit za ošetření v hotovosti. V zemi je kolem 50 soukromých klinik, většina na relativně dobré úrovni. V Casablance a Rabatu je řada anglicky hovořících lékařů. Soukromé zubní lékařství je na poměrně dobré úrovni.

Zdravotní pojištění

Pro všechny cesty do Maroka je pro občany ČR nutné uzavřít plné zdravotní pojištění, zahrnující případnou leteckou repatriaci do ČR, jelikož není v platnosti bilaterální smlouva o bezplatné lékařské péči.

Mezi Marokem a EU neexistuje jednotná dohoda týkající se poskytování lékařské péče občanům.

Využívání lékařské péče občany EU tedy závisí na konkrétních bilaterálních dohodách mezi zeměmi EU a Marokem.

7. Kontakty

Adresy významných institucí

Ministere de l'Economie et des Finances (Ministerstvo hospodářství a financí)

Bd. Mohammed V

Quartier Administratif

Rabat - Chellah

Tel: +212 537 677 501 až 08

Fax: +212 537 677 526

E-mail: internet@finances.gov.ma

Web: <http://www.finances.gov.ma>

Ministere de l'Equipement, du Transport et de la Logistique (Ministerstvo vybavení, dopravy a logistiky)

Quartier Administratif Rabat - Chellah Tel: +212 537 684 151 Fax: +212 537 766 633 <http://www.mtpnet.gov.ma>

Ministere de l'Energie, des Mines, de l'Eau et de l'Environnement (Ministerstvo energetiky, dolů, vody a životního prostředí)

Rue Marouane Saadi Lot Agdal Rabat Tel: +212 537 688 400 Fax: +212 537 688 875 <http://www.mem.gov.ma/>

Ministere de l'Agriculture et de la Peche Maritime (Ministerstvo zemědělství a mořského rybolovu)

Av. Mohammed VI, Place Abdellah Chefchaouini Quartier Administratif B.P. 607 Rabat Chellah

Tel: +212 537 665 300/ 537 665 450/ 537 665 600 Fax: +212 537 765 081 <http://www.agriculture.gov.ma/>

Ministere de l'Industrie, du Commerce, de l'Investissement et de l'Economie numérique (Ministerstvo průmyslu, obchodu, investic a nových technologií)

B.P.609 Quartier Administratif Rabat Chellah Tel: +212 537 766 698 Fax: +212 537 768 933

<http://www.mcinet.gov.ma/>

Ministere du Tourisme (Ministerstvo cestovního ruchu)

Av. Ennakhil Hay Riad Rabat

Tel: +212 537 577 800

Fax: +212 537 577 901 <http://www.tourisme.gov.ma/>

Ministere des Affaires Etrangeres et de la Coopération (Ministerstvo zahraničních věcí a spolupráce)

7, Av. Roosevelt Rabat

Tél: +212 537 761 123 Fax: +212 537 765 508 <http://www.diplomatie.ma/>

Fédération des Chambres Marocaines de Commerce, d'Industrie et de Services (FCMCIS) (Federace marockých komor obchodu, průmyslu a služeb)

6, Rue Erfoud Hassan - Rabat

Tel.: +212 537 767 078, 537 767 051 Fax: +212 537 767 896 E-mail: fcmcis@menara.ma<http://www.fcmcis.ma/>

Confédération Générale des Entreprises du Maroc (CGEM) (Marocká generální konfederace podniků)

23, Bd Mohamed Abdou Quartier Palmiers - Casablanca Tel.: +212 522 997 000 Fax: +212 522 983 971 E-mail: cgem@cgem.mawww.cgem.ma

Direction Générale de l'Office des Foires et Expositions de Casablanca (Generální ředitelství úřadu pro veletrhy a výstavy v Casablanca)

Rue Tiznit Casablanca

Tel.: +212 522 201 157 Fax: +212 522 264 949 E-mail: foire@ofec.ma<http://www.ofec.ma/>

Agence Marocaine de Développement des Investissements (AMDI) (Marocká agentura pro rozvoj investic)

Complexe Administratif et Culturel de la Fondation Mohamed VI

Avenue Alla El Fassi, Madinat Al Irfane

Hay Riad - Rabat

Tel: +212 537 226 400

Fax: +212 537 673 417/42

E-mail: info@invest.gov.ma

<http://www.invest.gov.ma/>

Podkapitoly:

- 7.1. [Kontakty na zastupitelské úřady ČR v teritoriu](#)
- 7.2. [Kontakty na teritoriální odbory na MZV ČR a na MPO ČR, zastoupení ostatních českých institucí v teritoriu \(CzechTrade, CzechInvest, CzechTourism, Česká centra\)](#)
- 7.3. [Praktická telefonní čísla v teritoriu \(záchrana, dopravní policie, požárníci, infolinky apod.\)](#)
- 7.4. [Internetové informační zdroje](#)

7.1 Kontakty na zastupitelské úřady ČR v teritoriu

AMBASSADE DE LA RÉPUBLIQUE TCHÈQUE

Villa Merzaa

km 4,5 , Avenue Mohammed VI (starší název Route des Zaers)

10, Zankat Ait Melloul, Souissi B.P. 410 100 00 Rabat Royaume du Maroc

Tel.: 00212/(0)537/75 54 21, 75 54 20 Fax: 00221/(0)537/75 43 93

e-mail: rabat@embassy.mzv.cz web: www.mzv.cz/rabat

Nouzová pohotovostní linka - 00212/(0)613 45 25 83

Adresa honorárních konzulátů v Casablanca a ve Fesu

CONSULAT HONORAIRE DE LA RÉPUBLIQUE TCHÈQUE

10, Rue Oued Zem

20 000 Casablanca

Royaume du Maroc

Tel.: 00212/(0)522/27 59 25

Fax: 00212/(0)522/26 01 95

e-mail: casablanca@honorary.mzv.cz

Honorární konzul: Monsieur Ahmed Lemzah

CONSULAT HONORAIRE DE LA RÉPUBLIQUE TCHÈQUE

13, Rue Houssine

Résidence Moriane

Fes - Al Khaddar

Royaume du Maroc

Tel.: 00212/(0)535/65 00 87

Fax.: 00212/(0)535/65 00 97

e-mail.: fes@honorary.mzv.cz

Honorární konzul: Monsieur Mostafa Meskini

Popis cesty z centra Rabatu na zastupitelský úřad ČR

Zastupitelský úřad leží přibližně 6 km od centra Rabatu. Pro cestu doporučujeme využít vozidla taxi (modré taxíky "petit taxi"). Doprava taxíkem z centra Rabatu k velvyslanectví stojí přibližně 25 MAD (cca 60 Kč). Hlavním orientačním bodem, v jehož blízkosti se úřad nalézá, je nákupní centrum "Mega Mall (Souissi)" na Avenue Mohammed VI. Přesnou polohu velvyslanectví naleznete na [webu](#).

Popis cesty z letiště Rabat-Salé na zastupitelský úřad ČR

Z letištního parkoviště je třeba odbočit ze spojky na letiště doleva ve směru na Meknes/Fes. Na 1. dálniční křižovatce (cca po 2 km) odbočit doprava na dálnici na Casablanku. Držet se stále dálnice na Casablanku a po přejetí řeky, vystoupaní do svahu a podjetí 2 dálničních mostů (které jsou blízko u sebe - cca 150 m) odbočit doprava („nedálniční“ odbočka v úhlu 90 stupňů, po cca 200 m od druhého dálničního mostu) a dále se řídit plánkem (viz výše).

Popis cesty z letiště z Casablanky na zastupitelský úřad ČR

Přímo na letišti je vlaková stanice. Z této stanice vlak odjíždí 1 x za 60 minut. Je třeba jet do stanice Ain Sebaa (Casablanca) a zde přestoupit na vlak do stanice Rabat-Agdal nebo Rabat-ville. U obou těchto stanic je stanoviště taxi. Cena dopravy taxislužbou z nádraží v Rabatu na zastupitelský úřad je cca 30 MAD.

V případě cesty autem se z letiště doporučuje jet nejdříve po dálnici na Casablanku a následně odbočit na dálnici na Rabat. Před vjezdem do Rabatu je třeba odbočit z dálnice na Tanger a stále sledovat cestu na Tanger. Po přejetí 4. světelné křižovatky se řídit plánkem zveřejněným na [webových stránkách velvyslanectví](#). Dálnice z letiště do Rabatu je zpoplatněna mýtem - celkové mýtné činí 42 MAD.

7.2 Kontakty na teritoriální odbory na MZV ČR a na MPO ČR, zastoupení ostatních českých institucí v teritoriu (CzechTrade, CzechInvest, CzechTourism, Česká centra)

Teritoriální odbory MZV ČR

Odbor ekonomické diplomacie (OED) - tel. +420 224 18 2592, fax: +420 224 18 2082

Odbor států Blízkého východu a severní Afriky (BVA) - tel. +420 224 18 2470, fax: +420 224 18 2019

Teritoriální odbor MPO ČR

Odbor zahraničně ekonomických politik II - e-mail: ozep-mimoevropske-staty@mpo.cz

CzechTrade Casablanca

V listopadu 2013 byla v marocké Casablance otevřena zahraniční kancelář agentury CzechTrade. Ta primárně řeší obchodně-ekonomickou agendu a poskytuje součinnost českým podnikům. Kontaktní údaje kanceláře:

1, Blvd. de la Corniche, Imm. „Marina Centre“

angle de Blvd. de la Corniche et Blvd. Med Zerkoutouni

Etage 3, Appt. B 19

El Hank - Casablanka

Tel: +212 (0)522 226 121

Mobil: +212 (0)676 495 910

E-mail: tamer.elsibai@czechtrade.cz

web: www.czechtrade.eu

7.3 Praktická telefonní čísla v teritoriu (záchranka, dopravní policie, požárníci, infolinky apod.)

Telefonní předvolba pro volání do Maroka: **00 212**

Nouzová telefonní linka zastupitelského úřadu v Rabatu:

- **00 212 613 45 25 83** (v případě volání z marocké sítě - 0613 45 25 83)
- policie (ve městech) 19
- královské četnictvo - Gendarmerie royale (mimo městské aglomerace) 177
- O.S. nehody (ambulance) 150
- lékařská pohotovost 141
- hasiči a rychlá lékařská pomoc 15

Rabat - záchranná služba:

- Samu (Service Privé d'Assistance Médicale Urgente) - 05 37 73 73 73
- o.s. Médecins Rabat /Salé - 05 37 20 20 20
- Casablanca - záchranná služba:
- Samu - 05 22 25 25 25
- o.s. Médecins Casablanca - 05 22 98 98 98

Informace o telefonních číslech 160

- Opravy a odtahy motorových vozidel: 0522 272727
- Hlášení poruch a nehod na dálnici: 5050
- Rychlé převody peněz ze zahraničí - Western Union: 0522 208080

7.4 Internetové informační zdroje

Pravidelné zprávy o vývoji a trendech marockého hospodářství publikuje Ministerstvo hospodářství a financí (mj. měsíční „*Note de conjoncture*“ - www.finances.gov.ma/depf) a Vysoký úřad pro plánování, jenž provádí hlavní statistická šetření (souhrnné studie o stavu ekonomiky jsou zveřejňovány čtvrtletně - www.hcp.ma).

Další zdroje:

- oc.gov.ma/portal/ - Office des changes (informace k zahraničnímu obchodu)
- maroc.ma/fr - národní informační portál
- service-public.ma - informační portál o administrativních procedurách
- invest.gov.ma - Agence Marocaine de Développement des Investissements (informace pro investory v

Maroku)

- ofec.ma - Office des foires et expositions de Casablanca (informace o veletrzích)
- emergence.gov.ma/ - strategický plán rozvoje průmyslu, informace k prioritním odvětvím a podpoře podnikání v těchto oborech
- marchespublics.gov.ma/ - veřejné zakázky
- sodipress.com - tendry, soutěže